

Bomenbeleid gemeente Meierijstad

MEIERIJSTAD

Colofon
Bomenbeleid gemeente Meierijstad
2020-2030 (Herijking 2026)

Gemeente Meierijstad
Stadhuisplein 1
5461 KN Veghel

Vastgesteld door de gemeenteraad op:
8 april 2020

Herijking door gemeenteraad vastgesteld op:
17 december 2026

Samenvatting

Inleiding
Bomen zijn een belangrijk onderdeel van de groene, gezonde en klimaatbestendige leefomgeving van Meierijstad. Ze dragen bij aan de ruimtelijke kwaliteit, biodiversiteit, gezondheid en leefbaarheid. Met het geactualiseerde bomenbeleid geven we richting aan de bescherming, het beheer en de ontwikkeling van bomen, passend bij de ambities uit de Toekomstvisie en andere gemeentelijke beleidskaders.

Het beleid heeft een looptijd tot 2030 en geldt voor gemeentelijke en particuliere bomen en kleinschalige landschapselementen, met uitzondering van bossen. Omdat bomen langzaam groeien en ontwikkelen, vraagt het beleid om een langetermijnvisie en vooruitziende aanpak.

De actualisatie in 2026 is gebaseerd op praktijkervaringen, nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen, gewijzigde wet- en regelgeving en veranderende ruimtelijke opgaven. Daarbij houden we rekening met ontwikkelingen zoals de Omgevingswet en de Europese Natuurherstelverordening, die mogelijk leiden tot verdere aanscherping van bescherming en uitbreiding van het bomenareaal.

Uitgangspunten
Bomen hebben grote waarde voor Meierijstad. Ze dragen bij aan de ruimtelijke kwaliteit, biodiversiteit, klimaatadaptatie, gezondheid, sociale samenhang, cultuurhistorie en economie.

Het bomenbestand van Meierijstad bestaat uit circa 130.000 individueel geregistreerde bomen, met een grote diversiteit aan soorten. Door planmatig beheer, regelmatige inspecties en toepassing van het Handboek Bomen van het Norminstituut Bomen houden we de kwaliteit, veiligheid en vitaliteit van het bomenbestand op peil. Ook borgen we hiermee de wettelijke zorgplicht.

Het bomenbeleid houdt rekening met actuele ontwikkelingen en uitdagingen, welke vragen om toekomstgericht beheer, voldoende groeiruimte voor bomen en een integrale afweging bij ruimtelijke ontwikkelingen.

De Europese Natuurherstelverordening vraagt daarnaast om het behouden en versterken van groen en boomkroonbedekking en het verbeteren van biodiversiteit. Meierijstad volgt deze ontwikkelingen en vertaalt nieuwe verplichtingen waar nodig naar het gemeentelijk beleid.

Bij de actualisatie van het bomenbeleid zijn ervaringen uit de uitvoering van de afgelopen jaren, nieuwe inzichten en ontwikkelingen meegenomen. Daarnaast is afgestemd met het Platform Natuur en Landschap Meierijstad om de waarde van bomen voor natuur, landschap en de leefomgeving verder te borgen. De belangrijkste uitgangspunten blijven: de juiste boom op de juiste plek, ruimte voor duurzame groei, behoud van kwaliteit en samen met inwoners werken aan een groene gemeente.

Visie van Meierijstad
Meierijstad wil een groene gemeente zijn met gezonde, diverse en toekomstbestendige bomen die bijdragen aan een prettige leefomgeving, biodiversiteit, klimaatadaptatie en de ruimtelijke kwaliteit. Bomen worden veilig, duurzaam en doelmatig beheerd, waarbij overlast zoveel mogelijk wordt voorkomen en inwoners worden meegenomen in keuzes over de openbare ruimte.

De visie is uitgewerkt in vijf thema's: groene gemeente, kwaliteit en duurzaamheid, prettige leefomgeving, klimaat- en toekomstbestendig en meer biodiversiteit en samen met inwoners.

Boombescherming
We behouden, beschermen, ontwikkelen en waar nodig vernieuwen ons bomenbestand en de bomenstructuur. Hiervoor werken we met een juridisch beschermingsstelsel, duidelijke uitvoeringsregels en afspraken voor ruimtelijke ontwikkelingen.

De bescherming van bomen is gebaseerd op verschillende boomcategorieën, waarbij de waarde en beschermingsgraad van bomen wordt bepaald. Monumentale, waardevolle en toekomstbomen en belangrijke groenstructuren krijgen de hoogste bescherming via de Groene Kaart en de Bomenverordening. Voor beschermde bomen geldt een kapverbod en kan alleen onder strikte voorwaarden een omgevingsvergunning worden verleend.

Bij werkzaamheden rondom bomen worden beschermingsmaatregelen toegepast volgens het Handboek Bomen. Door tijdige inventarisatie, boom effect analyses (BEA's), boombeschermingsplannen en toezicht wordt schade aan bomen zoveel mogelijk voorkomen.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen staat het behoud van bestaande bomen centraal. Nieuwe plannen moeten bestaande bomen vroegtijdig in beeld brengen en waar mogelijk inpassen.

Inrichting voor bomen
In Meierijstad streven we naar gezonde, toekomstbestendige bomen door bij de inrichting te werken volgens het principe “de juiste boom op de juiste plek, met de juiste groeiplaats en het juiste beheer”. Een goede voorbereiding en integrale afweging bij ontwerp en inrichting zorgen voor bomen die langer meegaan, minder overlast veroorzaken, lagere beheerkosten hebben en meer bijdragen aan klimaat, biodiversiteit en leefkwaliteit.

Bij nieuwe ontwikkelingen, reconstructies en herinrichtingen wordt vanaf de ontwerpfase rekening gehouden met bomen. Het uitgangspunt is kwaliteit boven kwantiteit: bomen krijgen voldoende ruimte om uit te groeien, waarbij wordt ingezet op duurzame groeiplaatsen, diversiteit en klimaatbestendige soorten. De benodigde groeiplaats wordt afgestemd op de gewenste levensduur en functie van de boom.

Bij de soortkeuze wordt ingezet op een divers bomenbestand dat aansluit bij de omgeving. In de kernen ligt de nadruk op klimaatadaptatie, biodiversiteit en het verminderen van hittestress. In het buitengebied wordt aangesloten bij landschappelijke en inheemse waarden. Vormbomen worden terughoudend toegepast vanwege de beperkte bijdrage aan biodiversiteit en het hogere beheer.

Het uitgangspunt bij groeiplaatsen is “open groeiplaats, tenzij”. Bomen krijgen zoveel mogelijk ruimte in de bodem en worden niet onnodig ingesloten door verharding.

Overlast en hinder bij bomen
Meldingen van overlast nemen we serieus en per situatie beoordelen we welke maatregelen mogelijk en wenselijk zijn. Hierbij maken we een zorgvuldige afweging tussen het individuele belang van de inwoner en het algemene belang van het behoud van bomen.

We zijn terughoudend met het kappen van bomen en zetten in op het voorkomen van hinder door een goede inrichting van de openbare ruimte, passende boomsoortenkeuze en planmatig onderhoud. Natuurlijke eigenschappen van bomen beschouwen we als normale lasten die horen bij de aanwezigheid van bomen en zijn geen reden voor kap. Alleen wanneer overlast niet kan worden opgelost of beperkt, kan verwijdering of vervanging van een boom in beeld komen.

Wanneer sprake is van uitzonderlijk grote overlast wordt een objectieve beoordelingssystematiek toegepast, waarbij zowel de waarde van de boom als de mate en context van de overlast worden meegewogen. Via een beoordelingskader en een integrale afweging wordt bepaald of sprake is van disproportionele overlast en welke maatregel passend is.

Het uitgangspunt blijft dat iedere situatie afzonderlijk wordt beoordeeld. Een besluit om in een specifieke situatie een boom te verwijderen, vormt geen precedent voor andere bomen of vergelijkbare meldingen.

Beheer en onderhoud
Het boombeheer in gemeente Meierijstad is gericht op het waarborgen van veiligheid en het behouden van de waarde van bomen. Via planmatig beheer worden bomen minimaal eens per drie jaar geïnspecteerd en worden, waar nodig, maatregelen uitgevoerd.

Boomvervanging vindt plaats wanneer bomen niet meer veilig, gezond of duurzaam te behouden zijn. Dit kan gaan om individuele vervanging, groepsgewijze vervanging of vervanging in combinatie met andere ruimtelijke projecten. Bij alle vervangingen streven we naar behoud of verbetering van de waarde, structuur en diversiteit van het bomenbestand. Bij het beheer houden we rekening met het uitgangspunt ‘schoon, heel en veilig’.

Dode of sterk verzwakte bomen kunnen wanneer de veiligheid dit toelaat, worden behouden als eco-boom. Hiermee blijft ecologische waarde behouden en worden leefgebieden gecreëerd voor onder andere vogels, insecten, vleermuizen en schimmels.

Ziekten en plagen worden zoveel mogelijk voorkomen door preventief beheer en het vergroten van de biodiversiteit en genetische variatie binnen het bomenbestand. Wanneer bestrijding nodig is, passen we maatwerk toe op basis van de risico’s en de impact op de boom en omgeving. Voor de eikenprocessierups werken we volgens de actuele landelijke leidraad. Daarnaast zetten we in op het verminderen van de plaagdruk door meer variatie in het bomenbestand en het stimuleren van natuurlijke vijanden, zoals insecten en vogels.

Participatie bij bomen
We vinden het belangrijk dat inwoners betrokken worden bij de inrichting en het beheer van de openbare ruimte, waaronder gemeentelijke bomen. Participatie geven we vorm volgens de Participatienota en is afhankelijk van de situatie.

Bij nieuwe projecten met bomen betrekken we omwonenden bij de planvorming om draagvlak te vergroten en toekomstige hinder te voorkomen. Hierbij stellen we duidelijke randvoorwaarden, zodat voldoende groen wordt gerealiseerd en de juiste boom op de juiste plek wordt gekozen. De gemeente houdt hierbij de regie vanuit haar maatschappelijke verantwoordelijkheid en deskundigheid.

Goede communicatie over bomen, beheerwerkzaamheden en gemaakte keuzes is essentieel om begrip en draagvlak te vergroten. Daarom communiceren we jaarlijks over terugkerende werkzaamheden en brengen we de positieve waarde van bomen onder de aandacht.

Uitvoering en financiën
In deze actualisatie van het bomenbeleid zijn de oorspronkelijke acties uit het vastgestelde beleid overgenomen. Per actie is een update opgenomen van de huidige status, waarbij wordt aangegeven welke acties zijn uitgevoerd, welke nog in uitvoering zijn en welke acties zijn aangepast of komen te vervallen door gewijzigde inzichten of ontwikkelingen. De meeste acties zijn afgerond of een continu proces.

Inhoudsopgave

SAMENVATTING 3

1. INLEIDING 7
2. UITGANGSPUNTEN 8
3. VISIE MEIERIJSTAD 15
4. BOOMBESCHERMING 19
5. INRICHTING VOOR BOMEN 27
6. OVERLAST EN HINDER BIJ BOMEN 31
7. BEHEER EN ONDERHOUD 34
8. PARTICIPATIE BIJ BOMEN 39
9. UITVOERING EN FINANCIËN 41
10. GERAADPLEEGDE BRONNEN 46

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In de Toekomstvisie zijn duidelijke ambities vastgelegd voor de kwaliteit van de leefomgeving. De openbare ruimte moet aangenaam, schoon, goed onderhouden, veilig en groen zijn. Daarnaast zetten we in op een gezonde, klimaatbestendige en duurzame leefomgeving waarin natuur, landschap en biodiversiteit worden versterkt. Bomen spelen hierin een sleutelrol. Als meest beeldbepalende en duurzame groene element leveren zij een belangrijke bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit, gezondheid, biodiversiteit, klimaatadaptatie en leefbaarheid van de gemeente.

Om die ambities waar te maken, stelde de gemeenteraad in 2020 het Bomenbeleid vast, waarin opgenomen staat hoe we met bomen in de gemeente omgaan. Sindsdien zijn waardevolle ervaringen opgedaan in de uitvoering van het beleid en zijn de maatschappelijke opgaven verder toegenomen. Klimaatverandering zorgt voor meer perioden van hitte, droogte en extreme neerslag, terwijl tegelijkertijd het belang van biodiversiteit, vergroening en een gezonde leefomgeving steeds nadrukkelijker wordt onderkend. Ook ontwikkelingen in wet- en regelgeving, waaronder de invoering van de Omgevingswet, vragen om een actualisatie van het bestaande beleid.

Met deze actualisatie van het bomenbeleid geven we richting aan de manier waarop bomen de komende jaren worden beschermd, beheerd en ontwikkeld. Het beleid sluit aan bij de ambities uit de Toekomstvisie en biedt handvatten voor ruimtelijke ontwikkelingen, beheer en investeringen in de openbare ruimte. Daarmee draagt het bij aan een toekomstbestendige, klimaatadaptieve en groene gemeente, waarin bomen niet alleen worden behouden waar dat mogelijk is, maar ook bewust worden ingezet om de leefomgeving voor huidige en toekomstige generaties te versterken.

1.2. Doelstelling

Het bomenbeleid van Meierijstad is opgesteld met de volgende doelen:

- We behouden, beschermen en versterken bestaande waardevolle boomstructuren en solitaire bomen door deze op te nemen op de Groene Kaart en duidelijke voorwaarden te scheppen hoe met bomen in het algemeen om te gaan bij ruimtelijke ontwikkelingen en kapaanvragen.
- We ontwikkelen en implementeren een uniforme werkwijze voor het beheer van en de inrichting met bomen, waarmee we de processen van besluitvorming, interne afstemming, en uitvoering optimaliseren.
- Ons bomenbestand, de wijze van beheren en nieuwe inrichting draagt positief bij aan biodiversiteit en is klimaat robuust.

1.3. Tijdsspanne en reikwijdte

Bomen en structuren ontwikkelen kost tijd. Bomen ontwikkelen traag en daarom ontstaat het streefbeeld pas op een later moment. Het werken met bomen vraagt dus een vooruitziende blik. Dit bomenbeleid schetst een visie op en voor het bomenbestand op langer termijn. De looptijd van het bomenbeleid bedraagt 10 jaar en loopt van 2020 tot 2030.

Het bomenbeleid betreft gemeentelijke en particuliere bomen, met de uitzondering op bossen. Voor de bossen geldt een ander beleid en andere aanpak. Het gaat dus over alle bomen in straten, plantsoenen, parken, tuinen, etc. Ook de kleinschalige landschapselementen zoals houtsingels, bosjes en losse hagen worden meegenomen.

1.4. Werkwijze

Het bomenbeleid van Meierijstad uit 2020 is destijds tot stand gekomen op basis van brede input: vanuit verschillende gemeentelijke disciplines, bestaande beleidskaders en participatie met inwoners en organisaties.

In 2026 is het beleid geactualiseerd op basis van de huidige maatschappelijke inzichten, wijzigingen in wet- en regelgeving, praktijkervaringen en veranderende ruimtelijke opgaven. Omdat tijdens deze actualisatie de nieuwe Europese Natuurherstelwet wel van kracht is (sinds 2024) maar de verwachtingen nog te onduidelijk zijn voor Nederlandse gemeenten, wordt gedurende de looptijd van de geactualiseerde versie van dit bomenbeleid verwacht dat in meer of mindere mate aanscherping van de beschermingsregels en verdere uitbreiding van bomenareaal nodig is.

2. Uitgangspunten

2.1 Waarden van bomen

Ruimtelijke waarden

Bomen bepalen het landschappelijke karakter in het buitengebied van Meierijstad en in kernen het karakter van straten en centra. Ze versterken landschappelijke structuren, markeren zichtlijnen en verhogen de ruimtelijke kwaliteit en herkenbaarheid van de omgeving.

Ecologische waarden

Bomen leveren een bijdrage aan de biodiversiteit. Ze bieden voedsel, nestgelegenheid en schuilplaatsen voor vogels, insecten, vleermuizen en andere dieren. Daarnaast verbeteren ze de bodemkwaliteit en ondersteunen ze natuurlijke kringlopen zoals die van water en nutriënten.

Klimaat- en milieutechnische waarden

Beknopt zien we het volgende gebeuren op het gebied van klimaat:

- Toename van gemiddelde temperatuur, meer zon, hitte en toename van droge periodes
- Nattere winters en toename van extreme buien door het jaar heen;

We passen de buitenruimte en het groen aan om met de gevolgen van klimaatverandering om te gaan. Dat noemen we klimaatadaptatie. Bomen spelen een belangrijke rol in klimaatadaptatie. Ze bufferen regenwater, zorgen voor betere infiltratie van regenwater met wortels, helpen extreme hitte te verminderen in onze bebouwde gebieden door schaduw en verdamping, filteren fijnstof en verontreinigende stoffen uit de lucht en leggen CO_2 vast.

Sociale en gezondheidswaarden

Bomen maken de leefomgeving aantrekkelijker en gezonder. Ze brengen sfeer, kleur en geur, en laten mensen de seizoenen intenser beleven. Mensen voelen zich prettiger in een groene omgeving. Het nodigt uit tot spelen en bewegen, het stimuleert sociaal contact en draagt bij aan mentale gezondheid en ontspanning. In wijken met veel bomen ervaren bewoners minder stress en voelen ze zich veiliger en gezonder.

Cultuurhistorische waarden

Bomen kunnen cultuurhistorische waarde hebben wanneer ze kenmerkend zijn voor de geschiedenis van een gebied. Zo zijn het populierenlandschap en oude lanen en houtwallen in agrarisch gebied typerend voor Meierijstad vanuit zowel cultuurhistorisch als landschappelijk perspectief. Belangrijke structuren in het landschap die deze waarde weerspiegelen, benoemen we als cultuurhistorische structuren. Bomen hebben een historische waarde omdat ze onderdeel uitmaken van een monument, geplant worden ter herinnering aan of tijdens een belangrijke gebeurtenis in de geschiedenis of passen bij een gebruik of nut van vroeger. Denk bijvoorbeeld aan oude lindebomen die voor schaduw dienden bij vroegere boerderijen, het bestaan van het pootrecht op sommige percelen, bomen op dorpspleinen als verzamelpunt voor viering, rechtspraak en/of boodschappen van de omroeper en herdenkingsbomen en oude bomen bij kerken en begraafplaatsen.

Langs verschillende wegen in met name het buitengebied staan in de berm bomen met pootrecht. Pootrecht (voorpoot en overpoot) is in de 15^{e} eeuw ontstaan, toen de toenmalige hertog van Brabant aan grondeigenaren, vaak arme boeren, het recht gaf om in de wegberm houtgewassen aan te planten in zogenaamde pootstroken. De populier is een bekende soort die gebruikt werd voor pootrecht. Dit kwam omdat de populier een snelgroeiende boom is, die een goede houtkwaliteit heeft. Dit leverde het dynamische populierenlandschap op. De laatste decennia is er minder belang bij de opbrengst van het hout afkomstig van populieren. Hierdoor is de aanplant van jonge populieren in de bermen door derden met pootrecht in aantal afgenomen. Ook leveren populieren overlast door wortelopdruk op locaties waar in de

groeiplaats onvoldoende rekening met de boom is gehouden. De populieren verdwijnen hierdoor op plekken uit het landschap en daarmee dreigt ook het kenmerkende populierenlandschap in Meierijstad verloren te gaan.

Pootrechten zijn perceel gebonden, de eigenaar van het aanliggende perceel heeft ook het pootrecht. Dit recht gaat automatisch over op een nieuwe eigenaar. Dit levert nog wel eens onduidelijkheden op over eigenaarschap, rechten en plichten en aansprakelijkheden bij de bomen. Dit kan leiden tot problemen bij onderhoud, verkeersveiligheid, en onderhoud aan wegen, kabels en leidingen. Ook kunnen bomen die vallen onder pootrecht een beschermde status hebben middels de bomenverordening en de Groene kaart.

In Meierijstad hebben we goed in beeld waar het pootrecht zich bevindt. Dit is allemaal weergeven op een kaart. We respecteren als gemeente het pootrecht dat onze inwoners hebben. Als men geen gebruik meer maakt het pootrecht, kunnen we de eigenaar aanschrijven met de vraag of hij bomen wil gaan planten. Is de eigenaar dat niet van plan, kunnen we dat zelf uitvoeren in onze berm. Dit moet dan wel goed vastgelegd worden.

We voeren een passief beleid ten aanzien van de overname van pootrechten. Dit betekent dat pootrechten uitsluitend worden overgenomen wanneer de pootrechthouder hiervoor zelf een verzoek indient. Bij een verzoek tot overname beoordeelt de gemeente of de betreffende bomen en het pootrecht in aanmerking komen voor overdracht.
Voor overname gelden de volgende voorwaarden:

- de bomen verkeren in een goede staat van onderhoud;
- de bomen hebben een aanvaardbaar boombeeld en vervullen hun functie in het landschap of straatbeeld;
- de bomen hebben een redelijke resterende levensverwachting, waarbij we als richtlijn een minimale restlevensduur van vijf jaar hanteren;
- er is geen sprake van economisch gewin of financieel voordeel voor de pootrechthouder als aanleiding voor de overdracht.

Indien aan deze voorwaarden wordt voldaan, neemt de gemeente de kosten voor de benodigde wijziging van de kadastrale registratie voor haar rekening. Voor de overname van het pootrecht of de aanwezige bomen wordt geen aanvullende vergoeding verstrekt.
Wanneer een verzoek tot overdracht direct verband houdt met een particulier economisch belang, zoals een voorgenomen functiewijziging of ruimtelijke ontwikkeling van een aangrenzend perceel, is overname door de gemeente niet vanzelfsprekend. In dergelijke gevallen komen de kosten die samenhangen met het beëindigen of overdragen van het pootrecht volledig voor rekening van de pootrechthouder, tenzij het college anders besluit.

We merken dat bij projecten zoals bijvoorbeeld bij wegrenovaties het wenselijk kan zijn, om direct te onderzoeken of het pootrecht overgekocht kan worden zodat de weg, inclusief wegbermen en bomen in één keer een goede renovatie krijgen. Dit is echter afhankelijk van de boomsoort, kwaliteit bomen, leeftijd, standplaats, de eventuele bescherming die op de bomen rust, type wegrenovatie en kabels en leidingen. Bij deze projecten is het afkopen van pootrecht maatwerk en moet het altijd worden afgestemd met een groenbeleidsmedewerker of groenbeheerder en de inwoner met pootrecht.

Economische waarden
De bovenstaande effecten zijn voornamelijk de natuurlijke effecten van bomen in de leefomgeving van mens en dier. Naast deze waarden leveren bomen ook aantoonbare economische baten op. Zo blijkt dat de aanwezigheid van kwalitatief groen, zoals bomenlanen, parken en plantsoenen, een positieve invloed heeft op de waarde van woningen en vastgoed. Daarnaast draagt een aantrekkelijke groene leefomgeving bij aan een gunstig vestigings- en investeringsklimaat voor bedrijven en organisaties. Bomen vormen daarmee niet alleen een belangrijke investering in de kwaliteit van de leefomgeving, maar ook in de economische aantrekkelijkheid van een gebied. (Wageningen University & Research, 2018)

De boom op zich kent ook een economische waarde. Die is te benaderen als waarde van het hout als grondstof, maar ook als waarde van een stuk eigendom dat groeit door investering en onderhoud.

2.2 Stand van zaken, ontwikkelingen en uitdagingen

Bomen van Meierijstad

Bomenareaal
In Meierijstad hebben we 130.000 bomen individueel in beeld. Dit is inclusief de circa 13.500 bomen met pootrecht[1] waar de gemeente geen eigenaar van is. Van alle bomen waar de gemeente eigenaar en beheerder van is, staan ongeveer 42.000 bomen binnen de bebouwde kom en ongeveer 76.000 bomen buiten de bebouwde kom.[2] Buiten de bomen die individueel in beheer zijn en in voorgenoemde getallen meegeteld zijn, staan er ook nog veel bomen en andere houtopstanden in houtsingels en bossen, zowel binnen als buiten de bebouwde kom.

Diversiteit
In gemeente Meierijstad komen ruim 400 verschillende boomsoorten en variëteiten[3] voor. Een grote boomdiversiteit is belangrijk want het zorgt voor weerbaarheid tegen ziekten en plagen, bredere klimaatbestendigheid, bredere biodiversiteit en grotere afwisselingen op esthetisch vlak. Vooral met het oog op het veranderende klimaat is een bredere boomdiversiteit van belang, omdat sommige soorten beter tegen de verandering kunnen dan anderen.

Kwaliteit
De kwaliteit van bomen wordt op twee manieren vastgelegd in een driejaarlijkse visuele (veiligheid)inspectie:

1. De conditie bepalen we met boominspecties op het groeivermogen. Die is goed, voldoende, onvoldoende, slecht of zeer slecht. Dit betekent niet direct dat een boom weg moet, maar wel dat er iets aan de hand kan zijn.
2. De onderhoudstoestand bepalen we met de snoeibehoefte. Deze kan aanvaard, regulier, achterstallig, verwaarloosd, rooien en overig zijn. Het geeft de benodigde snoei maar ook veiligheid van de boom.

We werken hierbij volgens de meest recente versie van het Handboek bomen (Norminstituut Bomen) om eenduidig en op beproefde wijze de kwaliteit van onze bomen te beoordelen. In zowel conditie als onderhoudstoestand is het bomenbestand van Meierijstad goed op orde. Het merendeel van onze bomen is gezond en verkeert in goede onderhoudstoestand. Met de huidige beheermethodiek houden we dit ook op peil. We volgen hiermee de landelijke richtlijn Boomveiligheidsregistratie en voldoen daarmee aan de wettelijke zorgplicht.

Huidige wetgeving

De huidige wetgeving met betrekking tot bomen in Meierijstad wordt hieronder beknopt uitgelegd en beschreven.

---

[1] Pootrecht houdt in dat grondbezitters het recht hebben om in eigen bezit bomen te planten en te rooien op een stuk grond voor hun eigen perceel. Dit betekent veelal de gemeentelijke berm voor de weg, woning of perceel.
[2] Cijfers van augustus 2025
[3] Variëteiten zijn bomen van dezelfde soort, maar vormen weer een ondersoort die afwijken in vorm, blad en dergelijke.

Zorgplicht
De zorgplicht gaat over de zorgvuldigheid waarmee de gemeente haar bomen beheert. Het is een wettelijke inspanningsverplichting die erop neer komt dat de gemeente datgene moet doen voor de bomen wat redelijkerwijs van haar verwacht mag worden en dit op een bepaalde wijze moet organiseren met het oog op veiligheid. Worde de zorgplicht naar behoren vervuld dan is er geen aansprakelijkheid bij onverhoopte gevallen van schade en letsel.

Er zijn 3 vormen van zorgplicht voor bomen:

- Algemene zorgplicht: regulier en regelmatig onderhoud van bomen (controleren en snoeien);
- Verhoogde zorgplicht: verhoogd risico dus meer regelmatig controleren en (mogelijk) extra maatregelen;
- Onderzoeksplicht: na controle, bij potentieel gevaar moet extra onderzoek uitgevoerd worden om het gevaar te bepalen en zo mogelijk vervolgmaatregelen te nemen.

Meierijstad voldoet hieraan met planmatig en cyclisch boombeheer, gebaseerd op driejaarlijkse inspecties.

Omgevingswet en Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)
De wet natuurbescherming is per 1 januari 2024 vervangen door de omgevingswet en Bal, en heeft in relatie tot dit beleidsstuk als doel het in stand houden van het totale areaal aan bos en bomen en de natuurwaarden in Nederland. Hierbij geldt een meldings- en herplantplicht. Er zijn een aantal uitzondering op de meldingsplicht, deze zijn te vinden via de website van de provincie. In veel van deze uitzonderingsgevallen is de gemeente het bevoegd gezag en geldt de Bomenverordening. Dit betreffen bijvoorbeeld de cultuurhistorische houtopstanden buiten de kom en de houtopstanden die opgenomen zijn in de Bomenverordening Meierijstad (Bvo).

Bomenverordening gemeente Meierijstad (Bvo)
In de Bvo staan de regels voor de bescherming van bomen. De Bvo beschrijft welke houtopstanden beschermd zijn en waarvoor dus een omgevingsvergunning voor moet worden aangevraagd bij kap. De beschermde houtopstanden staan op de Groene Kaart van Meierijstad. Ook staan in de Bvo regels voor herplant, instandhouding, aanvraag omgevingsvergunning, ziektebestrijding, strafbepaling, toezicht en handhaving.

Europese Natuurherstelwet
De Europese Natuurherstelwet is een verordening die de EU-lidstaten verplicht om alle ecosystemen die herstel nodig hebben te herstellen. Dit heeft als hoofddoel het tegengaan van het verlies van biodiversiteit en het aanpakken van de klimaatverandering. Alle lidstaten, dus ook Nederland, moeten nationale herstelplannen opstellen om te bepalen hoe ze de doelstellingen van de wet gaan behalen. Het concept van het Nederlandse Nationale herstelplan moet in september 2026 ingediend zijn bij de EU.

In relatie tot dit bomenbeleid zijn de volgende aspecten van de wet relevant:

1. Bomen in stedelijke ecosystemen

Het doel is behoud van boomkroonoppervlak en oppervlakte groen/blauwe ruimte. De wet stelt tot doel het nettoverlies van groene ruimte en boomkroonbedekking in steden en dorpen tegen te gaan. Vanaf 2024 tot 2030 mag er geen verlies zijn. Vanaf 2030 moet het oppervlak boomkroonbedekking en groen/blauwe ruimte zelfs toenemen tot een bevredigend niveau (wat nog onbekend is). Dit betekent in elk geval dat er een balans moet zijn tussen kap en heraanplant. Het lastige punt in het geval van kap en herplant is dat een boom lang groeitijd en zorg nodig heeft om weer een gelijk boomkroomoppervlak te bereiken en dat het toekomstperspectief niet meeweegt.

2. Bomen in bossen, agrarische- natuurgebieden

De wet stelt tot doel om maatregelen te nemen voor het herstel van bossen. Hierbij hoort het aanplanten van nieuwe bomen, maar ook de revitalisering van bestaande bossen.
Hierbij wordt ingezet op het vergroten van de verscheidenheid aan boomsoorten en het verbeteren van de bodemkwaliteit, wat de veerkracht van bossen tegen ziekten en klimaatverandering versterkt. Binnen het bredere herstelkader van de wet wordt ook de Bossenstrategie van de EU aangehaald, waarin de aanplant van minimaal drie miljard extra bomen in Europa tegen 2030 als doel is opgenomen. In het agrarisch gebied kan winst behaald worden met bomen door daarbinnen landschapselementen toe te passen zoals bijvoorbeeld hakwallen en knotbomen.

3. Bescherming en bevordering van bestuivende insecten

De natuurherstelwet stelt lidstaten verplicht de achteruitgang van bestuiverpopulaties te keren voor 2030 en daarna een toenemende trend te realiseren totdat een bevredigend niveau bereikt is. Om dat te volgen is regelmatige monitoring voor nodig. Dit is relevant in alle ecosystemen zowel in de bebouwde kom als daarbuiten. Met onder andere beheer, andere soortkeuzes kan ook met bomen ook bijgedragen worden aan de toename van de populatie bestuivende insecten.

Actuele uitdagingen en ontwikkelingen

De openbare ruimte is altijd in ontwikkeling. De meest relevante ontwikkelingen voor bomen zijn hieronder beschreven.

Klimaatverandering en hittestress[4]

De KNMI'23-klimaatscenario's laten zien dat onze zomers warmer en droger worden met vaker periodes van extreme hitte en hevige regenbuien. Dit verhoogt de druk op de leefomgeving en leidt tot problemen als hittestress, droogte en wateroverlast. Door hevige regenbuien valt er meer water in een korte tijd, wat kan leiden tot overstromingen, vooral in verstedelijkte gebieden met beperkte waterinfiltratie.
Tegelijkertijd wordt het warmer in Nederland. Dit heeft voornamelijk gevolgen voor wijken met veel verharding en weinig groen. In deze 'hitte-eilanden' (Urban Heat Islands, UHI) houden gebouwen en bestrating de warmte vast, waardoor het op warme dagen aanzienlijk warmer wordt dan in omliggende groene gebieden. De behoefte aan groene en koele omgevingen zal hierdoor toenemen. Meer bomen en groen zijn belangrijk om deze negatieve effecten tegen te gaan. (KNMI, 2023) (Atlas Leefomgeving, 2020) Binnen Meierijstad is de klimaatverandering overal merkbaar. De toename van hitte is het heel goed merkbaar in de stenige centrumgebieden en bedrijfsterreinen. Om het groen de hete perioden beter te laten doorstaan worden maatregelen getroffen. De bodem wordt beter droogte bestendig gemaakt door het toepassen van mulch en bokashi en wordt blad bij bomen en beplanting niet meer verwijderd. Ook bij de sortimentskeuze wordt gelet gestuurd op soorten die droogtebestendiger zijn voor plekken waar veel droge omstandigheden verwacht worden.

Druk op de (openbare) ruimte

Parkeren, afval inzamelen, auto- en fietsverkeer, wandelen, water bergen en spelen zijn allemaal functies die in de openbare ruimte plaatsvinden. Ondergronds speelt dezelfde druk met riolering, gas, elektra en data. Al deze functies concurreren om dezelfde beperkte ruimte. Deze ruimtedruk maakt het een uitdaging om voldoende ruimte te reserveren voor bomen en ander groen.
Bomen hebben niet alleen bovengronds ruimte nodig om te groeien en te ontwikkelen, maar ook ondergronds: Zonder goede groeiplaatsen kunnen bomen hun waarde voor klimaat, biodiversiteit en leefbaarheid niet optimaal vervullen of schade aan de openbare ruimte aanrichten met wortelopdruk.
Een zorgvuldige en integrale afweging is daarom nodig bij de inrichting van de openbare ruimte, waarbij bomen als volwaardige ruimtelijke en functionele elementen worden meegenomen, zowel bovengronds als ondergronds. De ontwikkeling van een duurzaam profiel wat integraal wordt afgestemd voor de openbare ruimte met alle 'bouwstenen' helpt daarbij.

Toenemende aandacht voor de verbetering van biodiversiteit

Meierijstad zet actief in op het behoud en de versterking van biodiversiteit in de openbare ruimte. Een biodiversiteitselement waar de gemeente invloed op heeft is gemeentelijk groen in parken, plantsoenen, bermen, watergangen, bomen en bossen. Dit groen heeft een belangrijke bijdrage aan de biodiversiteit in de gemeente. Het beheer speelt ook een belangrijke rol in de verhoging in van de biodiversiteit. Het is belangrijk om dit groen duurzaam te beheren, in kwaliteit te verbeteren en waar mogelijk in oppervlakte doen toenemen. Daarnaast is het zichtbaar en een visitekaartje voor de gemeente, waarmee we ook het juiste voorbeeld geven.

Data en monitoring

Het gebruik van data in de openbare ruimte biedt steeds meer mogelijkheden om beheer en beleid efficiënter en toekomstgericht vorm te geven en te monitoren. Door inzet van geografische informatiesystemen, satellietbeelden en beheerdata krijgen we gedetailleerd inzicht in de leefomgeving. Deze benadering maakt het mogelijk om onderhoud

[4] Hittestress is de lichamelijke en mentale belasting die mensen kunnen ervaren bij langdurige blootstelling aan hoge temperaturen, vooral in stedelijke gebieden.

beter te plannen, risico's vroegtijdig te signaleren en ontwikkelingen over langere tijd te monitoren. In het beheer van het bomenbestand biedt dit kansen om groeiplaatsomstandigheden, boomgezondheid en overlastsituaties structureel en objectief te monitoren. Ook wordt het steeds beter mogelijk om met data onderbouwde afwegingen te maken in beleidsontwikkeling en participatieprocessen. Informatiesystemen vergen anderzijds ook onderhoud om de data actueel en betrouwbaar te houden. Het onderhoud van de data is een tijdrovend en continue proces.

Aanpak ziekten en plagen
Bomen staan onder druk door de ontwikkeling van ziekten en plagen. Zachte winters en langere groeiseizoenen zorgen voor meer verspreiding van verschillende ziektes en plagen. Tegelijkertijd zorgt een relatief lage diversiteit in het huidige bomenbestand en de verminderde biodiversiteit voor verhoogde kwetsbaarheid. Een ziekte of plaag kan als veel van dezelfde soort bomen is toegepast, makkelijker grote delen van het bomenbestand aantasten. Aantastingen zoals essentaksterfte, Kastanjebloedingsziekte, en overlast door de eikenprocessierups komen vaker voor en hebben aanzienlijke impact op de gezondheid van bomen, de veiligheid in de openbare ruimte en het beheerbudget.

Actievere inwoners (participatie)
Inwoners nemen steeds meer het initiatief. De gemeente verwacht dan ook steeds meer dat de inwoner eigen verantwoordelijkheid neemt. Het streven van de gemeente is om zoveel mogelijk mensen actief te laten participeren in de samenleving.
Voor bomen betekent het twee dingen. Enerzijds hebben steeds meer mensen een mening over de bomen, dit kan zowel positief als negatief zijn. Mensen kunnen de bomen in hun straat zowel plezierig als lastig ervaren. Een duidelijke maatschappelijke trend is de afnemende tolerantie voor overlast in de openbare ruimte. Inwoners ervaren steeds vaker hinder van elementen die voorheen als 'normaal' of onvermijdelijk werden beschouwd zoals vallend blad of bloesem.
Anderzijds willen de inwoners meer invloed hebben op hun leefomgeving. Dit betekent dat er bij grotere projecten en renovaties de inwoner een stem moet krijgen in het ontwerpproces. Het is aan de gemeente om dit te begeleiden en te faciliteren. (VNG, 2015) Bij het vervangen of kappen van individuele bomen is in veel gevallen geen uitgebreid participatieproces nodig. Bewoners kunnen zelf informatie opzoeken over bijvoorbeeld kapwerkzaamheden in de gemeente via de algemene kanalen (gemeente website, lokale krant, enz).

Europese Green Deal
Aspecten als biodiversiteit, klimaatverandering en de roep om te vergroenen worden ook benoemd in de Europese green deal. Vanuit Europa pleit men voor het planten van 2 miljard bomen in Europa om klimaatneutraal te worden. Zo komen er voorstellen om de stedelijke omgeving verder te vergroenen en de biodiversiteit te herstellen. (European Commission, 2019)

Ombuigingen vanwege ravijnjaar
Om de tekorten in de begrotingen voor de toekomst op te vangen is afgelopen jaar gezocht naar mogelijkheden om te bezuinigen. De ombuigingen die in relatie tot bomen verwerkt zijn in de begroting vanaf 2026, hebben voornamelijk betrekking op het terugbrengen van de frequentie verwijderen van stam- en wortelopschot en het niet schoffelen van boomspiegels in verharding. Door een keer per drie jaar, in plaats van een keer per jaar, het opschot (jonge takken vanuit de stam of wortel) binnen de bebouwde kom te verwijderen kan je iets grotere snoeiwonden krijgen, maar de verwachting is dat dit geen negatieve impact heeft op de waarde en vitaliteit van de boom. Het niet schoffelen maar maaien/snoeien van de boomspiegels kan zelfs een positieve impact hebben op de waarde en vitaliteit van de bomen. De hoeveelheid klachten en overlast van bomen kan licht toenemen door deze aanpassingen.

Huidige beleidsuitgangspunten
Huidige beleidsuitgangspunten zijn toegepast om het bomenbeleid op te bouwen en te actualiseren. In dit hoofdstuk wordt beknopt benoemd welke beleidsnotities en -visies opgenomen zijn het bomenbeleid.

Toekomstvisie Meierijstad	*"Meierijstad Tuinstad: een stad gevormd door eigentijdse makers waar geluk voorop staat.* *Het collectieve geluksgevoel staat voorop in Meierijstad. We staan voor gezondheid en werkgarantie. Welvaart dient welzijn. Dat doen we als tuinstad: stad van kernen, met veel groen en gemeenschapszin. Samen zijn we één geheel met diversiteit.*

	We zijn de eigentijdse makers, we bedenken het én maken het. We zijn innovatief en ondernemend. Dit doen we samen, met onze inwoners, onze ondernemers. Samenleiderschap. We zorgen voor elkaar, we kijken naar elkaar om. Samen bereiken we meer dan alleen." *''We hebben meer aandacht voor groen en bewegen in de openbare ruimte."* *"We streven ernaar om in alle bebouwde kommen de 3-30-300 regel te hanteren: vanuit elk huis zijn drie bomen zichtbaar, 30 % van de directe omgeving rond dat huis is bedekt met boomkronen en binnen 300 meter is een park(je) aanwezig."*
Mijlpalen van Meierijstad	*''Meierijstad is een aantrekkelijke groene middelgrote landschapsstad''* *''De openbare ruimte moet aangenaam, schoon, goed onderhouden en veilig zijn, met voldoende groen.''*
Waardevol water in Meierijstad (VGRP+)	*''Groene plekken in de openbare ruimte gebruiken we voor de opvang en infiltratie van regenwater en verhogen daarmee tevens de biodiversiteit en gaan hittestress tegen.''* *''We sturen sterker op ruimte voor groen''*
Duurzaamheidsvisie Meierijstad	*''Samen met de samenleving aan de slag om de openbare ruimte meer te vormen tot natuuroases. Dus het groen dicht bij huis en met oog op biodiversiteit.''* *"Een groene leefomgeving met voldoende biodiversiteit en aandacht voor de juiste boom op de juiste plaats. Meierijstad scoort in de groenindex een 0,4. Het doel is een stijging van 25% tot 0.5 in 2030."*
IVOR en IBOR	*''De gemeente heeft participatie hoog op de agenda staan. Hiervoor wordt vanuit diverse trajecten ruimte geboden voor het meedenken en meedoen in het beheer van de openbare ruimte.''* *''Voorkomen van kapitaalsvernietiging. Door instandhouding van de kwaliteit in de buitenruimte worden extra en tevens onnodige investeringen voorkomen.''*
Biodiversiteitsbeleid 2022-2030	*"Gemeente Meierijstad staat voor een biodiverse omgeving, omdat dit bijdraagt aan het welzijn en de gezondheid van mens, dier en natuur. Ook draagt een biodiverse omgeving bij aan het tegenaan van negatieve effecten van klimaatverandering."*

2.3 Participatieproces

We hebben voor het bomenbeleid in 2020 twee participatieprocessen gevolgd. We werkten met een klankbordgroep en met bewonersavonden (boomcafés). Door het gehele participatieproces heen is input geleverd door diverse stakeholders. Het hele participatieproces is gedocumenteerd in het participatiedossier.

De kern van het participatieproces is hieronder weergeven.

- Ga voor de juiste boom op de juiste plek met een goede groeiplaats zodat bomen goed kunnen groeien. Hiermee voorkom je ook toekomstige overlast en zorg je dat bomen met het juiste idee geplant worden.
- Een groene gemeente is een gemeente met veel bomen. Ga zoeken naar plekken om te vergroenen. Maar verkies wel kwaliteit boven kwantiteit.
- Een bepaalde mate van overlast moet getolereerd worden, ben zuinig op de bomen.
- Onderneem ook actie wanneer overlast echt te erg is en ga dan ook renoveren. Met oog voor juiste boom juiste plek.
- Ga beter communiceren over je bomen en beheer. Draag de waarde uit, maar communiceer ook wat je van plan bent in beheer. Duidelijkheid en goede argumentatie zorgen voor draagvlak.
- Bij herinrichting en planontwikkeling zoveel mogelijk bestaande bomen meenemen door deze vroegtijdig in beeld te brengen.
- Juiste boom op de juiste plek bij herinrichting of nieuwe ontwikkeling. Waar het kan proberen de bestaande bomen te behouden.

Voor de actualisatie van het bomenbeleid zijn de ervaringen van de eerste 5 jaar meegenomen als aanleiding voor de aanpassingen. Vervolgens is met het Platform Natuur en Landschap Meierijstad (waarin natuurbelangenorganisaties vertegenwoordigd zijn) afgestemd op welke vlakken het beleid aangepast wordt.

3. Visie Meierijstad

Meierijstad wil een groene gemeente zijn, met kwalitatief goede en diverse bomen die bijdragen aan een prettige leefomgeving, duurzaamheid, biodiversiteit en een klimaatbestendige openbare ruimte. De bomen moeten veilig en gezond zijn en worden sober en doelmatig onderhouden. We beperken overlast voor zover dat mogelijk is.

Op basis van de bovenstaande visie en de uitgangspunten van het vorige hoofdstuk zijn er vijf thema's geformuleerd. Deze thema's zijn gekoppeld aan een concrete doelstelling met acties waar de gemeente zich de komende vijf jaar voor gaat inzetten.

3.1 Thema's en doelstellingen

Thema 1 Groene gemeente

Doelstelling

Het bomenbeleid moet bijdragen aan het groene en landelijke karakter dat hoort bij het landschap van Meierijstad. Dit moet behouden, beschermd en versterkt worden waar nodig. Robuuste groenstructuren, groene linten en -wiggen zijn hierin van belang.

Concrete acties komende vijf jaar voor dit thema en deze doelstelling

- We gaan het beschermingsstelsel en Groene Kaart voor bomen door ontwikkelen. Gericht op de verduidelijking en definitie van de verschillende bescherming categorieën.
  We werken de Groene Kaart bij naar de stand van zaken 2026 en de nieuwste inzichten.
  We volgen de ontwikkelingen ten aanzien van de nieuwe Europese Natuurherstelverordening (2024) (en het Nationale Natuurplan dat momenteel nog gemaakt wordt). Daarnaast stellen we de komende jaren, indien noodzakelijk, tussentijds wijziging van de boom gerelateerde kaders voor die noodzakelijk zijn om de verplichtingen vanuit deze wet te kunnen voldoen.
- We nemen de kaders en eisen voor bomen op in de gemeente brede LIOR (Leidraad inrichting openbare ruimte) en laten deze toepassen bij in- en uitbreidingen en projecten.
- We evalueren en herijken de Bomenverordening en verwerken deze in (relatie met) het Omgevingsplan.

De uitwerking van de doelstelling en acties staan in Hoofdstuk 4: Bomenbescherming.

Thema 2 Kwaliteit en duurzaamheid

Doelstelling

De juiste boom op de juiste plek, met de juiste groeiplaats en het juiste beheer, draagt bij aan een betere kwaliteit van het bomenbestand. Een goede voorbereiding en de juiste afweging voor aanplant en beheer, zorgt voor betere bomen in Meierijstad. Wanneer bomen een goede kwaliteit hebben, zijn ze duurzamer en dragen ze meer bij aan een prettige leefomgeving.

Concrete acties komende vijf jaar voor dit thema en deze doelstelling

- We blijven ons inzetten voor de juiste boom op de juiste plek met de juiste voorzieningen.
- We borgen dit thema in de Leidraad inrichting openbare ruimte van Meierijstad.
- We gaan bij inrichting en renovaties voor duurzame kwaliteit in plaats van kwantiteit.
  - Daarbij focussen we het ontwerp meer op het potentiële kroonvolume in plaats van het aantal bomen.
- We realiseren groeiplaatsen volgens de richtlijnen van het Handboek Bomen.
- We stellen de minimale omlooptijd van bomen vast. Hieraan koppelen we het groeiplaatsvolume dat nodig is voor de bomen om gezond te groeien waarmee we de kwaliteit van de inrichting borgen.
- We borgen dit thema in de LIOR.

Thema 3 Prettige leefomgeving

Doelstelling

Gezonde bomen dragen bij aan een prettige leefomgeving. Ze floreren, hebben diverse functies en verschillende waarden in de omgeving waar ze staan. We beperken overlast door bij aanplant en met ons beheer waar mogelijk overlast te vormkomen. De overlast die een boom geeft, zoals schaduw, blaadjes, vrucht en beestjes, moet grotendeels ook geaccepteerd worden, omdat het hoort bij een boom. Goede communicatie over overlast en wat wij wel en niet daaraan doen, kan helpen bij het krijgen van begrip en acceptatie en geeft duidelijkheid.

Concrete acties komende vijf jaar voor dit thema en deze doelstelling

- We zetten ons goed functionerende en planmatige boombeheer met de repeterende cyclus van 3 jaar door en stellen deze op schrift in een groenbeheerplan.
- Het boombeheer wordt, met oog voor duurzame in stand houding, sober en doelmatig vormgegeven en er wordt invulling gegeven aan de vastgestelde bezuinigingen.
- We stellen in het groenbeheerplan ook een aanpak ziektes en plagen op die aansluit bij de landelijke richtlijnen.
- We maken altijd gefundeerde en transparante afwegingen als het gaat over overlast.

Thema 4 Klimaat- en toekomstbestendig en meer biodiversiteit

Doelstelling

Met weloverwogen soortkeuzes, diversiteit en investeringen in de groeiplaats moet het bomenbestand van Meierijstad meer klimaat- en toekomstbestendig worden en meer bijdragen aan biodiversiteit. We behouden bomen en breiden het areaal bomen uit als het kan en vernieuwen als het moet. Ons bomenbestand wordt meer divers en onze toekomstbomen zijn beter opgewassen tegen veranderingen. We sluiten aan bij de doelen van de Europese Natuurherstelwet.

Concrete acties komende vijf jaar voor dit thema en deze doelstelling

Sortiment divers maken

- We zetten in op een meer divers bomenbestand door te experimenteren met nieuwe variëteiten en deze te monitoren op hun eigenschappen.
- We stellen uitgangspunten op waaraan het sortiment moet voldoen in kernen en buitengebied.
    - We zorgen voor meer biodiversiteit door meer inheemse bomen aan te planten.

- We bouwen onze kennis op over klimaatbestendige bomen bij boomkwekers, Wageningen Universiteit, vakbladen en kennissessies.
- We werken aan beleid rondom klimaatadaptatie en duurzaam bouwen dat aansluit en aanvult om het bomenbeleid.

Biodiversiteit

- We maken de biodiversiteit van ons bomenareaal meer meetbaar, waarbij we aansluiten op het biodiversiteitsbeleid. Hiermee kunnen we gerichtere keuzes maken bij aanplant en bescherming.

Normen voor groen en bomen

- In nieuwe wijken hanteren we de 3-30-300 regel als uitgangspunt.
- De huidige situatie ten aanzien van oppervlakte groen en blauw, boomkroonbedekking en biodiversiteit moet gelijk blijven bij ingrepen die uitgevoerd zijn voor 2030. Na 2030 moeten de oppervlakte groen en blauw, boomkroonbedekking en biodiversiteit toenemen bij elke ingreep.
- In bestaande situaties bepalen we met de Nationale Bomennorm[5] wat de norm bij ontwikkelingen en projecten is.
- We monitoren de ontwikkeling van hoeveelheid groen en bomen op de volgende indicatoren:
    - Score op de 3-30-300 regel
    - Boomkroonbedekking
    - Areaal groen en blauw
- We evalueren de ontwikkeling door de monitoringsresultaten te analyseren en indien nodig maatregelen voor te stellen om de groennormen te behalen en daardoor te voldoen aan de wetgeving (zoals de Europese Natuurherstelverordening).

Vergroeningsacties binnen de bebouwde kom

- We maken een gemeente brede groenkansenkaart om onnodige verharding te verwijderen voor bomen of ander groen.
- Waar mogelijk planten we extra bomen om het areaal en dus het BKV verder uit te breiden. We hanteren hierbij het principe van de juiste boom, op de juiste plaats, met de juiste voorzieningen.
- We vergroenen locaties als parken, speelveldjes, parkeerplaatsen of grotere groenstroken met het planten van meer bomen.
- We plussen kernrandzones op als groene wiggen, bosjes en aanrijroutes met het planten van meer bomen.
- Bij ieder project, lopend en toekomstig, breken we onnodige verharding op om de groeiplaatsen van bestaande en nieuwe bomen zo goed en ruim mogelijk te maken.
- Vitalisering slechte en ongeschikte bomen.
    - We inventariseren aan de hand van ons beheersysteem en inspecties of we straten hebben met bomen met een slechte vitaliteit die we kunnen verbeteren. Aan de hand van de resultaten stellen we een programma/planning op om deze straten te renoveren of de groeiplaatsen te vitaliseren.
    - Ditzelfde doen we met onze vormbomen. Vormbomen dragen weinig bij aan de gemeentelijke doelstellingen. Aan de hand van de inventarisatie en inspectie zetten we deze bomen ook op de programmering voor renovatie of omvorming.

Landschap versterken buiten de bebouwde kom

- We houden het landschap zoveel mogelijk in stand.
- We beoordelen jaarlijks of we samen met externe partners nieuwe bossen of landschapselementen (zoals houtwallen en houtsingels) kunnen aanleggen.
- We beoordelen jaarlijks of en waar we houtwallen en houtsingels gaan versterken door renovatie, beheer of het toevoegen van extra beplanting.
- We houden het kenmerkende populierenlandschap in Meierijstad door te sturen op (proactieve)vervanging op grond van onveiligheid of ter voorkoming van onveiligheid van individuele bomen binnen- of fasen in structuren.

---

[5] *De Nationale bomennorm van Norminstituut bomen geeft aan hoeveel boomkroonvolume (BKV) een gebied idealiter minimaal nodig heeft. Door te rekenen met het BKV wordt een beter beeld verkregen van het formaat van een boom. De bomennorm wordt landelijk nog verder doorontwikkeld en zal de komende jaren ook voor Meierijstad nader worden uitgewerkt. Per gebiedssoort (industrieterrein, woonwijk etc.) wordt bekeken of de Landelijke Bomennorm realistisch is of dat voor bepaalde bestaande gebieden een specifieke Meierijstad norm nodig is. Door het vastleggen van een Bomennorm kan in beeld gebracht worden welke inspanning nodig is om de norm te behalen.*

Thema 5 Samen met inwoners

Doelstelling

We willen onze inwoners betrekken bij keuzes in de openbare ruimte. Dit geldt ook voor bomen. Wanneer renovaties of nieuwe projecten opgestart worden, betrekken we de omgeving. Ze kunnen pijnpunten, wensen en aandachtspunten aangeven waarmee we rekening moet houden. De bewoners hebben daarbij een adviserende rol. Tegelijkertijd moet de gemeente ook op haar eigen expertise en kennis vertrouwen om tot een juiste inrichting te komen. Hierbij dienen alle belangen, wensen en eisen afgewogen te worden.

Concrete acties komende vijf jaar voor dit thema en deze doelstelling

- We beoordelen per situatie en per project of participatie, en welke vorm van participatie nodig is. We sluiten hierbij aan op het participatiebeleid van Meierijstad.

4. Boombescherming

Als Meierijstad willen we een groene en boomrijke gemeente zijn. Dit wil zeggen dat we bomen en boomstructuren behouden en beschermen als ze toekomstbestendig zijn, ontwikkelen als ze potentie hebben en verjongen als de huidige bomen geen toekomstperspectief meer hebben. In dit hoofdstuk verduidelijken we hoe we bomen beschermen met een juridisch verankerd beschermingsstelsel, werkafspraken tijdens uitvoering en afspraken voor de ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente.

4.1 Het beschermingsstelsel

Boomcategorieën

Om bomen te beschermen, moet er een beeld worden gevormd over hoe waardevol ze zijn en waarom ze zo waardevol zijn. Door de bomen in te delen in categorieën worden ze op verschillende niveaus gewaardeerd. Hoe waardevoller de boom, des te zuiniger we erop zijn en des te meer bescherming deze verdient. We hanteren in Meierijstad de volgende categorieën:

- Monumentale houtopstanden
- Waardevolle houtopstanden
- Hoofdstructuur
- Nevenstructuur
- Toekomstboom
- Overige houtopstanden

Tussen individueel beschermde bomen (monumentale-, waardevolle- en toekomstbomen) en structuren of groepen wordt onderscheid gemaakt. Individueel beschermde bomen, krijgen meer bescherming en mogen uitsluitend onder strikte voorwaarden worden gekapt.

Bij bomen die onderdeel vormen van een structuur (zoals laanbeplantingen of houtwallen) wordt de structuur als geheel beschermd. Het verwijderen van één of enkele bomen binnen de structuur wordt in principe toegestaan, mits er oog is voor de continuïteit en het beeldbepalende karakter van de structuur als geheel. Gefaseerde vervanging van een deel van bomen in een structuur kan bijvoorbeeld nodig zijn als een structuur die al oud is naar verwachting binnen 20-30 jaar gevaarlijk wordt. Dan kan voor behoud van de structuur het vroegtijdig vervangen van een deel (bijvoorbeeld de helft om-en-om) voor jonge nieuwe bomen een oplossing zijn. Tegen de tijd dat de oude bomen die over zijn gebleven gevaarlijk zijn, zetten de reeds vervangen bomen de structuurfunctie voort en voorkomen we volledige kaalslag.

Bomen van de inwoners van Meierijstad

We verwachten dat onze inwoners zelf de verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen bomen. Dit betekent dat zij zelf zorgdragen voor een veilige en goede staat van hun bomen, inclusief het uitvoeren en bekostigen van noodzakelijk onderhoud, controle en instandhoudingsmaatregelen. Alleen de particuliere bomen die van waarde zijn voor het karakter van Meierijstad, zeldzaam zijn, beeldbepalend zijn of bomen met grote milieu- en/of natuurwaarde vallen onder het kapverbod in de Bomenverordening Gemeente Meierijstad en zijn opgenomen op de Groene Kaart.
Ook voor deze bomen geldt dat de boomeigenaar zorgdraagt voor de instandhoudingsmaatregelen van de boom. Als gemeente verstrekken we geen financiële bijdrage of subsidie voor het onderhoud, de instandhouding of de groeiplaatsverbetering van particuliere bomen.

Groene kaart en Bomenverordening

De Groene kaart van Meierijstad vormt de basis van de bescherming. Op deze kaart zijn de houtopstanden gevisualiseerd die beschermd worden door de gemeente. Dit zijn de categorieën: Monumentaal, waardevol, hoofdstructuur en nevenstructuur. Deze kaart wordt elke 5 jaar geactualiseerd. Dat houdt in dat gekeken wordt welke bomen die op de kaart stonden verwijderd zijn, welke bomen een andere beschermingscategorie gekregen hebben in de tussentijd en welke bomen erbij zijn gekomen die in aanmerking komen om op de kaart geplaatst te worden of een status bij aanplant hebben meegekregen.

Op de groene kaart zijn een aantal categorieën bomen en houdtopstanden onderscheiden. In de onderstaande tabel zijn de categorieën opgenomen met daarbij de kenmerken.

Categorie	Omschrijving	Streef-leeftijd	Bescherming	Compensatie	Belangrijk voor sortimentskeuze
Monumentale houtopstanden	Unieke, zeer waardevolle, oude houtopstanden met veel karakter	Zo oud mogelijk	Hoge bescherming – Nee tenzij	Grote maat herplanten	Reeds aanwezig, compensatie gericht op toekomstige monumentale bomen
Waardevolle houtopstanden	Waardevolle oude bomen met veel karakter	zo oud mogelijk	Middelhoge bescherming - Zwaarwegend belang	Middelgrote maat herplanten	Reeds aanwezig, compensatie gericht op toekomstige waardevolle bomen
Hoofdstructuur	Robuuste structuren die groene verbindingen leggen en identiteit geven aan dorpskern en landschap	80> jaar	Middelhoge bescherming - Zwaarwegend belang	Herplant om structuur te waarborgen en te vergroenen	Inheemse landschappelijke bomen van de 1ste grootte buiten de bebouwde kom. In kernen bomen geschikt voor de locatie en duurzame instandhouding
Nevenstructuur	Robuuste groene structuren die belangrijk zijn voor wijk en landschap	60> jaar	Middelhoge bescherming- Zwaarwegend belang	Herplant om structuur te waarborgen en te vergroenen	Inheemse landschappelijke bomen van de 1ste grootte buiten de bebouwde kom. In kernen bomen geschikt voor de locatie en duurzame instandhouding
Toekomstboom	Bomen die geplant zijn met de intentie om uit te groeien tot een waardevolle of monumentale waarde. Dit betreffen ook bomen die herplant zijn van de groene kaart herdenkings-bomen.	n.v.t.	Middelhoge bescherming - Zwaarwegend belang	Herplant om groene waarde te behouden en te vergroenen	Juiste boom op de juiste plek met een groeiruimte voor 80> jaar.
Overige bomen en houtopstanden	Bomen, beplant-ingen en land-schapselementen die waarde leveren op straatniveau.	30> jaar	Lage bescherming - Belangen-Afweging	Herplant om groene waarde te behouden en te vergroenen	Kernen: Bomen met sierwaarde, biodiversiteit, bestendig tegen klimaat en stedelijke omgeving Buitengebied: inheemse landschappelijke bomen 1ste of 2de grootte

De Groene kaart is bekrachtigd met de Bomenverordening gemeente Meierijstad. Dit houdt in dat wanneer iets op de Groene kaart staat, het een beschermde houtopstand is. Daarom beschermen we ze met een kapverbod en omgevingsvergunning. Als er een verzoek komt om te kappen, dan moet er door de eigenaar een omgevingsvergunning worden aangevraagd en door de gemeente worden toegekend om te mogen kappen.

Beschermde bomen bij werkzaamheden
Wanneer er een voornemen tot (mogelijk schadelijke) werkzaamheden is gelden er beschermende regels volgens het Handboek bomen van Norminstituut bomen. In hoofdstuk 5 Bouwen en werken rondom bomen zijn de kaders voor werkzaamheden nader toegelicht. We willen hiermee voorkomen dat er onnodige beheermaatregelen toegepast moeten worden, of werkzaamheden versnelde aftakeling en sterfte van de beschermde boom tot gevolg hebben. In de voorbereidende fase van werkzaamheden moeten de effecten van de voorgenomen werkzaamheden rondom beschermde bomen met een Boom effect analyse (BEA) in beeld te worden gebracht.

Herplant en compensatie
Bij het verlenen van een omgevingsvergunning voor kappen kan een herplant of compensatie opgelegd worden. Dit gebeurt om de verloren gegane groene waarde te compenseren. Er wordt herplant opgelegd als de locatie voldoende ruimte biedt om de herplant uit te laten groeien tot een volwassen exemplaar. Wanneer dit niet mogelijk is, dient een storting in het compensatie groenfonds plaats te vinden.

De herplant moet zoveel mogelijk vergelijkbaar zijn met de waarde van de gekapte boom en uiteindelijk leiden tot vergelijkbare of grotere groene waarde. Als een boom uit een van de boomcategorieën gekapt moet worden en er een herplantverplichting geldt, geven wij de volgende randvoorwaarden van herplant mee:

- hoeveel bomen herplant moeten worden;
- plantmaat boom of bomen;
- boomsoort;
- de locatie;
- termijn waarin herplant moet worden;
- instandhoudingsplicht.

De exacte invulling van de randvoorwaarden is daarbij situatie afhankelijk. De financiële last voor een inwoner, bedrijf of overheid moet realistisch zijn en zich verhouden tot de boomwaarde. Bij bewuste illegale kap wordt als sanctie een zwaardere herplantplicht opgelegd. Dit moet een herplant zijn van een boom met een grotere plantmaat en we kunnen daarnaast overgaan tot vervolging.

4.2 Nadere verklaring van de boomcategorieën

Monumentale houtopstanden

Monumentale houtopstanden zijn de meeste bijzondere bomen in Meierijstad. Dit komt omdat ze beeldbepalend, cultuurhistorisch belangrijk en/of zeldzaam zijn, en herkenbaar in de openbare ruimte. Vaak dragen deze bomen een verhaal met zich mee. Ze onderscheiden zich van andere bomen door hun hogere leeftijd, karakter, zeldzaamheid of omvang. Dit zijn zowel gemeentelijke als particuliere bomen. De uitwerking van de criteria voor op de Groene Kaart is te vinden in bijlage 1: Criteria voor Groene kaart.

Er geldt voor het kappen of schaden van monumentale bomen een nee-tenzij principe. Dit betekent dat een omgevingsvergunning voor kap geweigerd wordt, tenzij er een zwaarwegend maatschappelijk belang speelt, zoals de aanleg van belangrijke wegen en sociale voorzieningen, of een direct gevaar voor de omgeving is ontstaan. Dit moet de eigenaar aantoonbaar maken bij de omgevingsvergunning. Met een deskundig onderzoek moet zijn bewezen dat alle alternatieven om de boom te behouden zijn onderzocht en afgewogen en dat de boom simpelweg niet meer gehandhaafd kan blijven.

Waardevolle houtopstanden
Waardevolle houtopstanden zijn individuele houtopstanden die veel waarde vertegenwoordigen voor de omgeving waarin ze staan. Dit zijn waardes op het gebied van cultuurhistorie, dendrologie, natuur, karakter, groene waarde en de mate van beeldbepalendheid. Ze kunnen zowel van particulieren als gemeenten zijn en hebben soms ook de potentie hebben om door te groeien tot monumentale houtopstanden.

Het uitgangspunt van deze houtopstanden is behouden en beschermen en zo lang mogelijk laten groeien. De waardevolle houtopstanden worden net als de monumentale bomen beschermd door een kapverbod en omgevingsvergunning. Alleen bij een zwaarwegend algemeen of individueel belang of veiligheidsoverweging kan een omgevingsvergunning verleend worden. Dit zal de aanvrager van de omgevingsvergunning aantoonbaar moeten maken. De alternatieven om de boom te behouden moeten zijn onderzocht en afgewogen. Alleen dan is het mogelijk om een omgevingsvergunning te verlenen.

Toekomstbomen
Toekomstbomen zijn individuele en groepen houtopstanden die potentieel veel waarde vertegenwoordigen voor de omgeving waarin ze staan. Dit zijn waardes op het gebied van cultuurhistorie, dendrologie, natuur, karakter, groene waarde en de mate van beeldbepalendheid. Ze kunnen zowel van particulieren als gemeenten zijn en hebben soms ook de potentie hebben om door te groeien tot monumentale houtopstanden. Meestal worden de volgende bomen aangemerkt als toekomstboom voordat de status waardevol of monumentale houtopstand of beschermde structuur van toepassing is:

- Herdenkingsbomen;
- Houtopstanden die als compensatie hebben gediend bij kap van een beschermde houtopstand;
- Houtopstanden die als compensatie hebben gediend bij een ruimtelijke ontwikkeling;
- Bomen die bij een ontwerp zijn aangemerkt als toekomstig waardevolle-, monumentale boom of beschermde structuur. Bij aanleg zijn investeringen gedaan om boven- en ondergronds voorzieningen te treffen om de boom gezond en mooi uit te laten groeien.

Het uitgangspunt van deze houtopstanden is behouden en beschermen en zo lang mogelijk laten groeien. De houtopstanden worden beschermd door een kapverbod en omgevingsvergunning. Alleen bij een zwaarwegend algemeen of individueel belang of veiligheidsoverweging kan een omgevingsvergunning verleend worden. Dit zal de aanvrager van de omgevingsvergunning aantoonbaar moeten maken. De alternatieven om de boom te behouden moeten zijn onderzocht en afgewogen. Alleen dan is het mogelijk om een omgevingsvergunning te verlenen.

Bomen in hoofd- en nevenstructuur
De hoofd- en nevenstructuren zijn de lanen, rijen of groepen met bomen, bossen, landschapselementen, die een robuust groen netwerk vormen. We willen onze structuren zo lang mogelijk behouden. Hierdoor vervullen ze optimaal hun functie en bieden ze het langst ecosysteemdiensten.

Ook het landschappelijk raamwerk valt binnen deze structuren. Dat zijn structuren (buiten de bebouwde kom) die bijdragen aan het landschappelijke en cultuurhistorische karakter van Meierijstad. We moeten deze structuren dus

beschermen, behouden en versterken waar mogelijk. Daarmee dragen ze optimaal bij aan het groene netwerk en het landschap van Meierijstad.

De hoofdstructuren zijn Meierijstad-breed de meest belangrijke structuren. Het is een netwerk dat groene gebieden met elkaar verbindt en de gemeente een groene uitstraling geven. De nevenstructuren zijn de bomen en groen dat relevant is op een kleiner schaalniveau (kern- en wijkniveau) die een groen netwerk vormen. Denk hierbij aan bomen langs wijkontsluitingswegen, op pleintjes, in parkjes en groene bufferzones. Ook deze structuren willen we tot volledige wasdom laten komen zodat ze een zo optimaal mogelijke bijdrage leveren aan een groen en duurzaam karakter binnen kernen, wijken en buurten.

De bomen binnen hoofd- en nevenstucturen worden beschermd door een kapverbod en omgevingsvergunning. Alleen bij een algemeen maatschappelijk belang of een zwaarwegend individueel belang kan een omgevingsvergunning toegestaan worden. Dit belang moet door de aanvrager worden aangetoond.
Hoofd- en nevenstructuren hebben een hoge beschermingsstatus binnen Meierijstad. Ze vormen immers het karakter en vertegenwoordigen hoge groene waarde voor onze gemeente. Bij de afweging voor het kappen van bomen in een hoofdstructuur wordt echter wel getoetst aan het behoud van de structuur en niet van een enkele boom in de structuur.

Bomen binnen belangrijke structuren moeten gecompenseerd worden. Dit met het doel om de verloren gegane groenwaarde te compenseren en om de structuur in stand te houden. Compensatie betekent dat de groene waarde wordt hersteld of geborgd. Dit is altijd het uitgangspunt.

Bij compensatie wordt ingezet op een netto vergroting van het groenareaal. Dit betekent dat voor iedere gekapte boom 1,5 boom wordt herplant, of dat een gelijkwaardig alternatief in de vorm van ander groen wordt gerealiseerd. Hiermee wordt niet alleen de verloren gegane groenwaarde gecompenseerd, maar wordt ook bijgedragen aan verdere vergroening.

Hoe de compensatie binnen een structuur wordt opgelost, is maatwerk. Kwaliteit is hierbij een belangrijk uitgangspunt: de juiste boom, op de juiste plaats, met de juiste voorzieningen. In een hoofdgroenstructuur als een bosgebied zal het bijvoorbeeld passend zijn om te compenseren of herplanten met wortelgoed (kleine jonge boompjes). Terwijl het bij een hoofdgroenstructuur langs een provinciale weg bijvoorbeeld meer passend is om te compenseren met gekweekte laanbomen van een redelijk plantformaat.

Overige bomen
Alle bomen die niet onder monumentale, waardevolle, hoofd- nevenstructuren vallen, zijn de overige bomen. Dit zijn veelal bomen die op straatniveau sfeer en groene waarde brengen. Ze hebben op een ander schaalniveau waarde dan de bovenstaande houtopstanden. En hoewel deze bomen een minder hoge status hebben, zijn de bomen nog steeds waardevol. Vooral voor de beleving van inwoners op straatniveau zijn deze bomen van belang.

Deze bomen hebben een doel en een functie op de plek waar ze geplant zijn. Na verloop van tijd worden bomen steeds waardevoller (hoe groter en ouder bomen worden, hoe waardevoller ze zijn). Daarnaast is er jaren geïnvesteerd in de bomen in aanleg en onderhoud. Het past niet binnen de duurzame ambities van de gemeente om bomen vroegtijdig te kappen. Daarom is het uitgangspunt voor deze bomen ook behoud en behoedzaamheid.

Echter kan het zo zijn dat een boom zijn functie niet meer vervult, ernstige overlast veroorzaakt, of niet meer past in een gewijzigde situatie. In deze gevallen wordt er een afweging gemaakt tussen behoud en verwijderen met een afwegingskader. Dit afwegingskader draagt bij aan een objectieve benadering van kapverzoeken. Ook helpt het om kaalslag te voorkomen. Als de boom gekapt moet worden zal, indien de plek geschikt is, een boom herplant worden. Het is de taak van de gemeente om te zorgen dat de groene waarde niet verdwijnt uit woonstraten. De gemeente heeft de verantwoordelijkheid om voor groen te zorgen in straten. Niet alleen ter verfraaiing maar ook voor andere groene waarde zoals verbindingen, nestelgelegenheden, verkoeling en waterbuffering.

4.3 Omgevingswet, Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) en Omgevingsplan

Als men in het buitengebied bomen wil kappen, kan de Omgevingswet en Bal van toepassing zijn. Dit geldt bijvoorbeeld bij:

- meer dan 20 bomen in een rij, of;
- een bos van minimaal 10 are;
- buiten tuinen of erven.

De Provincie is het bevoegd gezag bij de onder de omgevingswet vallende vergunningen. De initiatiefnemer doet een kapmelding bij de Provincie en er geldt een herplantverplichting voor de gekapte bomen. Hiermee houdt de Provincie het totale areaal bos en groen in Noord-Brabant in stand.
Het belangrijkste verschil tussen de Omgevingswet en de Bomenverordening is dat de Provincie alleen toetst op de instandhouding van het huidige areaal. Ze toetsen niet kwalitatief op de aanwezige beplantingen. De gemeentelijke bomenverordening doet dit wel.

Hoewel gemeentelijk bomenbeleid vaak eigen kapregels heeft, geldt de specifieke zorgplicht uit het Bal (artikel 2.11) altijd. Dit houdt in dat ook bij het kappen van een boom onder gemeentelijke regels, men verplicht is om nadelige gevolgen voor de leefomgeving (zoals schade aan nesten van beschermde vogels) te voorkomen.

Bomen kunnen ook beschermd zijn binnen het Omgevingsplan. In het Omgevingsplan worden bomen en andere houtopstanden opgenomen al beschermde elementen. Deze hebben door middel van de Groene kaart en de huidige bomenverordening een beschermde status gekregen. Waardevolle elementen kunnen zijn beschermd met een beschermingszone ter grootte van de boomkroon van een individuele boom of een structuur die aangegeven is als vlak. Binnen de boomkroon van beschermde bomen is het verboden om zonder een aanlegvergunning werkzaamheden en werken uit te voeren die de bomen kunnen beschadigen en daarmee hun levensduur kunnen beperken.

4.4 Bouwen en werken rondom bomen

In de gemeente zijn altijd activiteiten gaande zoals glasvezel aanleggen, nieuwe huizen, evenementen en renovaties.
Het zijn activiteiten met vaak negatieve impact voor bomen. Daarom is het noodzakelijk om beschermingsregels op te stellen voor het bouwen en werken rondom bomen. We voorkomen hiermee zoveel mogelijk stamschade, verdichting, vernatting, verdroging of schade aan het wortel- of kroonstelsel.
Het is voor de gemeentezaak om duidelijke richtlijnen mee te geven aan de organisator, initiatiefnemer of bouwer. Dit zorgt voor meer duidelijkheid bij degene die de activiteit organiseert, zodat deze er ook rekening mee kan houden.

Regels van werken en bouwen rondom bomen
Om risico's en schade te voorkomen hanteren we de regels uit het Handboek bomen (meest recente versie). Bouwers, aannemers, evenementenorganisators en/of vergunning aanvragers ontvangen de regels waaraan zij moeten voldoen. Deze regels zijn duidelijk omschreven en gevisualiseerd in de Bomenposter werken rond bomen, opgesteld door het Norminstituut bomen.
Zowel bij de vergunningverlening als handhaving moet er aandacht aan de bomen besteed te worden.

Een aantal basisprincipes zijn:

- geen ingrijpende en belastende activiteiten binnen de kroonprojectie;
- voorkom verdichting van de grond rondom de bomen.
- Breng geen wijzigingen in de grondwatersituatie aan tijdens en na werkzaamheden;
- bescherm de stam van de boom tijdens schadelijke activiteiten
- niet binnen de kroonprojectie rijden met (bouw)verkeer;
- niet in de wortelzone graven of grond ophogen.

Binnen de gemeente blijven we deze basisprincipes uitdragen zodat het bij zoveel mogelijk collega's landt. Het voornaamste is daarnaast het onder de aandacht brengen van deze regels bij evenementenorganisaties, aannemers en projectontwikkelaars wanneer ze iets initiëren in de openbare ruimte of in de buurt van bomen. Dit zodat ze hier rekening mee kunnen houden. Veel van deze schades zijn te voorkomen door kennis bij bovengenoemde partijen bij te brengen.

Bomen hebben bij werkzaamheden in de omgeving vaak specifieke bescherming nodig. Denk aan het afzetten van de kroonprojectie en het leggen van rijplaten. Bij grotere bouw- en aanlegprojecten moet er daarom een boombeschermingsplan opgesteld worden en dit moet voor aanvang van de werkzaamheden worden beoordeeld en goedgekeurd door de bomendeskundige van de gemeente. Tijdens de werkzaamheden moet het gemonitord worden door een gecertificeerd toezichthouder.

Bij kleinschaligere projecten en evenementen moet er bij vergunningverlening informatie en uitleg meegestuurd worden over het werken rondom en met bomen.

We hebben ons geconformeerd aan het Handboek Bomen van het Norminstituut Bomen. Hierin worden de regels voor het beschermen van bomen uitvoerig beschreven in Hoofdstuk 2 Werken rond bomen. Daarnaast heeft het Norminstituut Bomen een poster beschikbaar waarop de bescherming van bomen eenvoudig is samengevat. Deze poster sturen we bij evenementen en bouwvergunningen mee, om de initiatiefnemer te informeren over hoe ze om te gaan met bomen in en rond het projectgebied. De poster is te vinden in bijlage 2: Beschermingsmaatregelen voor bouw of aanleg bij bomen.

Volgens de richtlijnen van de poster en uit het Handboek Bomen moet er toezicht en handhaving uitgevoerd worden. Dit om de bomen een optimale bescherming te bieden bij bouw, evenement en andere activiteiten.

4.5 Bomen bij ruimtelijke ontwikkelingen

Op het moment dat ergens ruimtelijke ontwikkelingen gaan plaatsvinden is er vaak een risico voor bomen binnen en nabij het betreffende plangebied. Het behoud en de vitaliteit van de bomen komt vaak onder druk te staan al voor uitvoering van de ontwikkeling. Dit geldt bij zowel uitbreidingen als inbreidingen.

De bestaande groene kwaliteit en natuurwaarden moeten opboksen tegen de andere harde belangen zoals inbreidingsdoelstellingen voor de woningbouw, economische belangen, ruimte voor kabels, leidingen en parkeren. Van vroeger uit was de groene invulling minder relevant. Doordat we steeds meer belang zien in het behoud van groen zijn er ook wetten en regels op Europees en nationaal niveau (zie hoofdstuk 2 Beleidsuitgangpunten) die waardevol groen moeten beschermen. Daarom is extra aandacht vereist om bestaande bomen vroegtijdig bij ontwikkelingen in beeld te brengen en in te passen in het ontwerp. Dit geldt bij zowel plannen van de gemeente zelf als bij projectontwikkelaars. Bij inbreiding dient de projectontwikkelaar aantoonbaar bij te dragen aan de groene waarde. Dit doet hij door minimaal 3 groene maatregelen te treffen, denkend aan: groen parkeren, extra bomen, plantvakken, dak-gevelgroen, wadi, kruidenrijke grasmengsels. We hanteren bij inbreiding en projectontwikkeling onze regels voor boombescherming en zorgen ervoor dat de uitgangspunten landen in de beoordelingsprocessen van ruimtelijke ontwikkelingen.

Het driepunten systeem

Ons uitgangspunt om hiertoe te komen is een driepuntensysteem. Dit driepuntensysteem draagt eraan bij dat we zorgvuldig omgaan met bestaande bomen en enkel kappen wanneer daar echt aanleiding toe is. Bestaande bomen hebben namelijk al veel meer waarde dan nieuw te planten bomen. We gaan dus behoedzaam om met onze bestaande bomen. Wanneer bij ruimtelijke ontwikkelingen volgens dit driepuntensysteem wordt gewerkt kunnen de reeds aanwezige bomen gespaard worden en heeft de ontwikkelaar direct een verbeterd streefbeeld. Er is namelijk al direct volwassen en robuust groen aanwezig binnen zijn plan. Dit heeft ook een meerwaarde voor de toekomstige bewoners of gebruikers.

Dit driepuntensysteem staat voor:

1. handhaven / inpassen;
2. verplanten indien mogelijk;
3. kappen en herplanten.

Bij alle inrichtingen gaan we er dus vanuit dat met deze opvolgende drie punten gewerkt wordt.

We willen dat bomen gehandhaafd en ingepast worden in de inrichting wanneer ze veilig zijn, voldoen aan het streefbeeld en de investering voor handhaving in verhouding staat tot de levensverwachting van de boom.

Wanneer handhaving niet mogelijk is, is de tweede stap verplanten. Dit heeft de tweede voorkeur maar alleen als:

- de alternatieven in de inrichting en het bouwplan goed zijn onderzocht;
- handhaven onmogelijk is;
- een andere locatie een beter toekomstperspectief biedt voor de boom;
- het boomtechnisch mogelijk is om de boom te verplanten;
- de investering in verhouding staat tot de verwachte kwaliteit die de boom na verplanting oplevert.

Stap 3 is kappen en herplanten. Dit wordt alleen gedaan als de eerste twee opties goed zijn overwogen. Waar mogelijk wordt de boom gecompenseerd door herplant van een nieuwe boom. Dit geldt voor alle bomen, dus niet alleen de bomen die beschermd worden met een kapverbod en omgevingsvergunning.
We gaan onderzoeken of het mogelijk is dat wanneer herplant op locatie niet mogelijk is, de groenwaarde gecompenseerd wordt met een financiële bijdrage in een gemeentelijk openbaar groenfonds.

Het proces
Het proces bestaat uit vier stappen waarin de ontwikkelaar inzicht verkrijgt in het aanwezige groen, hoe hiermee om moet worden gegaan, hoe dit zich vertaalt naar de verkaveling en naar een inrichtingsplan.

Stap 1: Programma van eisen voor bomen en groen
Als eerste wint de projectontwikkelaar alle relevante informatie in vanuit het groen- en bomenbeleid, de Groene kaart en ander relevant beleid natuur en landschap. Daarnaast inventariseert een groendeskundige al het groen in het plangebied waaruit blijkt:

- waar bestaand groen en bomen aanwezig is. Beschreven in: soorten, maten, kwaliteit en met foto's. (bomen inmeten met GPS inclusief huidige takvrije stam en toekomstige kroonprojectie);
- waar groene structuren in of rondom het plangebied aanwezig zijn die invloed hebben op het nieuwe plan;
- waar en welke beschermde flora en fauna aanwezig zijn, of verwacht mogen worden;
- wat de abiotische omstandigheden zijn (bijvoorbeeld waterstand en bodemeigenschappen);
- hoe het huidige maaiveldpeil is en of dit in de toekomst met de ontwikkeling zal wijzigen.

Stap 2: Visie op het gebied en groene inpassingen (inpasbaarheidsonderzoek)
Dit is de verdiepende uitwerking van het programma van eisen voor bomen/groen. Hierin beschrijft de planontwikkelaar:

- de bomen en landschapselementen die waardevol zijn en ingepast worden;
- de bomen en landschapselementen die waardevol zijn en waarvan overwogen wordt of ze ingepast worden;
- de bomen en landschapselementen die niet voldoen aan het streefbeeld en daarom gerooid worden;
- een minimumeis van hoeveel kwalitatief groen en bomen er in deze ontwikkelingen moet worden gerealiseerd.

Dit is het checkmoment waarbij de planontwikkelaar samen met de gemeente de afweging maakt welk waardevol groen ingepast wordt, welk waardevol groen wellicht ingepast kan worden en welk groen niet voldoet aan het streefbeeld en gerooid moet worden. Op basis van dit overleg wordt een minimumeis van kwalitatief groen en bomen afgesproken.

Stap 3: verkavelingsplan
Er wordt aan de hand van bovenstaande gegevens een verkavelingsplan opgesteld door de planontwikkelaar. Met het verkavelingsplan wordt zichtbaar hoe er met het bestaande en toekomstige groen wordt omgegaan. Maar ook hoe de ruimte is verdeeld voor verkeer, water, verlichting, wegen en groen. Het verkavelingsplan wordt getoetst aan de volgende punten:

- Liggen de uit te geven bouwkavels buiten de toekomstige kroonprojectie van de bestaande bomen?
- Wat is de beschermde zone van de ingepaste bomen en hoe wordt deze beschermd tijdens bouw en na bouw? (blijft de kroonzone bijvoorbeeld vrij van verhardingen, ophogingen en graafwerkzaamheden)
- Heeft de ontwikkeling (tijdelijk) invloed op de grondwaterstand en bronbemaling?

Wanneer een van deze vragen met nee wordt beantwoord is een bomeneffectenanalyse (BEA) nodig. Met een BEA wordt door een onafhankelijke boomdeskundige onderzocht of de bomen duurzaam ingepast kunnen worden in de ontwikkeling en wat de alternatieven zijn. Met de uitkomsten van de BEA kunnen we het plan aanpassen om bomen te behouden. We maken hierbij een afweging tussen de ruimtelijke ontwikkeling, de financiële kant, de haalbaarheid maar ook of de toekomstige situatie leidt tot een duurzame en aantrekkelijke leefomgeving.

In deze fase is het vooral van belang om te kijken naar de aspecten: kroondiameter in de eindfase, afstanden tot de gevels, minimale grootte van de plantlocatie en de groeiplaats.

Stap 4: inrichtingsplan

Het inrichtingsplan moet altijd in overleg met of door een groendeskundige worden opgesteld. De gemeente en ontwikkelaar zijn gebaat bij een goed en gedetailleerd inrichtingsplan. Het inrichtingsplan wordt op basis van onze basisprincipes opgesteld. Wat de basisprincipes van de gemeente zijn, is te lezen in het volgende hoofdstuk: 5. Inrichting voor bomen. Dit wordt getoetst door een groendeskundige van de gemeente.

Implementatie bij teams die bezig zijn met ruimtelijke ontwikkelingen

We gaan het bovenstaande proces nog beter onder de aandacht brengen bij onze collega’s die betrokken zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen. Dit proces moet geïmplementeerd worden bij de principe-verzoeken voor bijvoorbeeld woningbouw. Zodra wij als gemeente een positieve principe uitspraak doen, wordt het proces meegezonden als vertrekpunt voor het vervolg (zoals een omgevingsvergunning voor het bouwen of wijziging in het bestemmingsplan). De aanvrager weet hiermee wat van hem verwacht wordt en wij kunnen goed beoordelen of rekening is gehouden met bestaande bomen.

5. Inrichting voor bomen

We streven naar kwalitatief goede en gezonde bomen die bijdragen aan onze duurzame ambities. Om dit te bereiken moeten we rekening houden met: de juiste boom op de juiste plek, met de juiste groeiplaats en het juiste beheer.
De voordelen hiervan zijn gezondere bomen die beter functioneren, minder overlast, relatief lagere beheerkosten, meer nuttige ecosysteemwaarde en mooiere en gezondere bomen.

Een ander doel is het behouden en toe laten nemen van bomen die de potentie hebben om monumentaal te worden. Dit zijn bomen die op bijzondere plekken staan. Zoeklocaties hiervoor zijn het bestaand erfgoed. Erfgoed kan in uitstraling versterkt worden met in potentie monumentale bomen met goede groeivoorzieningen.

Voor de inrichting voor bomen werken we volgens de laatste versie van het Handboek Bomen en berekenen we het volume van de groeiplaats met de Boommonitor.

5.1 Ontwerpen voor bomen

Om bomen te behouden en te vergroenen moet er in de voorbereidings- en ontwerpfase al rekening worden gehouden met bomen en ander groen. Of de openbare ruimte nu voor het eerst wordt aangelegd of gereconstrueerd wordt, er moet altijd een plan gemaakt te worden waarin bomen en de inrichting worden uitgelicht. In dit plan voor de bomen staan:

- ondergrondse groeiruimte (bodemkwaliteit, luchtvoorziening, waterhuishouding, grondsoort, beschikbaarheid van voeding, grondwater en de grootte van de groeiruimte spelen hierbij een rol);
- bovengrondse groeiruimte (ruimte voor de kroon, afstand tot rijbaan, verharding rondom de boom, gevolgen van gladheidbestrijding);
- de te vervullen functie, de daarbij horende investering en ruimteclaim;
- een weloverwogen keuze voor soort en grootte (in sommige gevallen met participatie tot stand gekomen).

Om tot een goed doordachte inrichting te komen hebben we een stappenplan waarmee ontwerpers en werkvoorbereiders moeten werken. Het stappenplan daagt de tekenaar uit tot meer weloverwogen integrale keuzes in inrichting zonder dat het de creativiteit inperkt.

Stappenplan voor inrichting bomen	
Aanleiding	Waarom moeten er bomen komen?
Inventarisatie	Wat is de huidige situatie wat betreft groen en bomen?
	Wat is de huidige groei- en standplaats voor de bomen?
	Wat is de huidige kwaliteit wat betreft groen en bomen?
Bomenbalans	Welke bomen worden gehandhaafd / verplant / geveld? (blijkt uit onderzoek gezondheid, BEA)
	Hoeveel bomen zullen aangeplant worden (inschatting)
	Wat is de beleidsstatus van de bomen?
	Welke maatregelen zijn nodig om te bomen te handhaven?
Ontwerp en keuzes	Wat is het streefbeeld en de (geschatte) omlooptijd van de bomen?
	Welke structuur wordt gekozen?
	Welke boomsoort / type / grootte / plantmaat
	Welke groeiplaats is nodig voor deze bomen?
	Welke maatregelen en voorzieningen voor groeiplaats zitten in dit ontwerp?
	Is de ondergrondse en bovengrondse beschikbare groeiplaats voldoende (obstakelvrije zones)
Ontwerptekeningen en dwarsprofielen	Verbeelden de tekeningen de bovengenoemde maatregelen voldoende?

Het stappenplan is ter verduidelijking verder uitgewerkt in een stroomschema met output, wat ontwerpers en werkvoorbereiders kunnen toepassen om tot goed doordachte boomontwerpen te komen. Dit stroomschema wordt weergeven in bijlage 3: inrichting van bomen.
Het uitgangspunt is altijd om een goede groeisituatie te creëren voor de boom en dat deze zo duurzaam mogelijk beheerd kan worden. Dit betekent:

- zo veel mogelijk in open grond planten;
- wortelopdruk onder verhardingen te voorkomen;

- te ontwerpen op streefbeeld en uiteindelijke grootte;
- de juiste water- en luchtvoorzieningen mee te geven;
- diversiteit in Meierijstad te vergroten;
- structuren intact te houden;
- altijd te juiste boomsoort te kiezen op basis van abiotische factoren en de behoefte in biodiversiteit;
- altijd streven naar kwaliteit (en meerwaarde) boven kwantiteit in bomen;
- rekening houden met klimaat en de toekomst door onderzoeken van onder andere Wageningen Universiteit in de gaten te houden naar de geschikte boomsoorten;
- het ontwerp moet altijd getoetst te worden op beheerbaarheid door de beheerder, waardoor kwaliteit en investering geborgd wordt.

5.2 Omlooptijden

We stellen de minimale omlooptijd van bomen vast. Hieraan koppelen we het groeiplaatsvolume dat nodig is voor de bomen om gezond te groeien waarmee we de kwaliteit van de inrichting borgen. De minimale omlooptijd van de bomen die we planten is afhankelijk van de plek en status. We koppelen de status in de ontwerp- en voorbereidingsfase aan de boom.

Boominfo ?

Beoogde omloop (cyclus):

Regulier (duurzaam groeiend)	20	40	60	80	jaar

Benodigde doorwortelbare ruimte (m^3) en grondvlak (m^2): ?

(ambitieniveau) Optimaal	12.6	18.8	25.1	31.4	m^3
	12.6	*18.8*	*25.1*	*31.4*	*m^2*
(ambitieniveau) Redelijk	10	15.1	20.1	25.1	m^3
	10	*15.1*	*20.1*	*25.1*	*m^2*
(minimum niveau) Marginaal	7.5	11.3	15.1	18.8	m^3
	7.5	*11.3*	*15.1*	*18.8*	*m^2*

Figuur 1 Door middel van de boommonitor van Norminstituut bomen kan aan de hand van de boomsoort, omlooptijd, grondslag, hydrologische eigenschappen en het ambitieniveau worden berekend wat de doorwortelbare ondergrondse groeiruimte en het grondvlak moet zijn voor een boom.

De solitaire bomen die we aanplanten welke een Monumentale of Waardevolle status kunnen krijgen, geven we een groeiplaats die past bij een levensduur van minimaal 80 jaar en een optimaal ambitieniveau. De hoofdgroenstructuren die we aanplanten, geven we een groeiplaats die past bij een levensduur van minimaal 80 jaar en een marginaal ambitieniveau in het kader van sober- en doelmatigheid. De nevengroenstructuren die we aanplanten, geven we een groeiplaats die past bij een levensduur van minimaal 60 jaar en een marginaal ambitieniveau. De straatbomen en overige bomen die we aanplanten, geven we een groeiplaats die past bij een levensduur van minimaal 30 jaar en een marginaal ambitieniveau. De vaststelling van de omlooptijden betekent niet dat een boom na 80, 60 of 30 jaar weg moet. Het betekent slechts dat we de bomen een geschikte groeiplaats meegeven voor minimaal 80, 60 of 30 jaar. Na deze periode is de boom niet afgeschreven, maar ontstaat een vertraging in de groei.

Soms kunnen bomen enkel ergens staan als er concessies gedaan worden aan de groeiplaats. Wanneer de noodzaak om bomen neer te zetten groot is (bijvoorbeeld vanwege hitteproblematiek in centrumgebieden) kan ervoor gekozen toch bomen te zetten op een plek waar de minimale groeiplaats voor 30 jaar niet past. Deze zogenaamde consumptiebomen hebben dan een kortere levensduur en zullen ook minder snel groeien. Hierdoor zijn deze bomen eerder dan bij andere bomen aan vervanging toe. We zijn zeer terughoudend in het aanplanten van bomen op kleinere groeiplaatsen en dit dient altijd in overleg met groenspecialist van de gemeente te gebeuren.

5.3 Sortimentkeuze

Binnen de kernen is een divers sortiment gericht op het verminderen van hittestress en het versterken van de bloeiboog, ten behoeve van bestuivende insecten en de biodiversiteit.

Er wordt terughoudend omgegaan met het toepassen en vervangen van vormbomen, vanwege de relatief hoge onderhoudskosten en de beperkte bijdrage aan kroonvolume, biodiversiteit en klimaatadaptieve waarde.

Buiten de bebouwde kom is een divers sortiment gericht op het versterken en behouden van de inheemse en landschappelijke waarden.

Bij de aanleg van nieuwe bomenlanen wordt minimaal gewerkt met drie soorten of variëteiten per laan. Dit uitgangspunt geldt tevens voor herplant en het aanvullen van uitgevallen bomen binnen bestaande lanen.

5.4 Groeiplaats

We hanteren als uitgangspunt bij de inrichting: *“Open groeiplaats, tenzij”.* Dit doen we om zo min mogelijk verharding rondom de boom aan te leggen. Een open en liefst groene groeiplaats is vele malen beter dan een gesloten.

- Dit uitgangspunt hanteren we bij nieuwe inrichtingen, renovaties én bij projectontwikkelingen.
- Afwijkingen van dit uitgangspunt moeten onderbouwd worden bij de planvorming.

6. Overlast en hinder bij bomen

Naast de meerwaarde die bomen leveren, kan het zijn dat mensen bomen negatief ervaren. Ze ervaren dan de lasten van een boom en niet de lusten. Gemeente Meierijstad krijgt in dit soort gevallen meldingen binnen van bewoners over bomen die het leefgenot aantasten en daarom gekapt zouden moeten worden.
Deze klachten worden serieus genomen en we dienen als gemeente te onderzoeken of het mogelijk is om de overlast weg te nemen of te verminderen. De maatregel die we nemen hangt af van de mate van overlast, de kosten, de waarde van de boom en de locatie. Hierbij gaat het vaak om de afweging tussen het individuele belang en het algemeen belang. De uitkomst kan zijn dat we niets doen, de boom kappen, of kiezen uit een scala aan maatregelen die tussen deze twee uitersten in zitten.

6.1 Visie op overlast

De gemeentelijke visie op overlast en hinder door bomen is als volgt:

We zijn zuinig op onze bomen en de waarde daarvan
We zijn terughoudend met het kappen van bomen. Het kost veel geld en tijd om bomen te kappen, te vervangen en groot te laten groeien. Daarnaast zijn de ecosysteemdiensten van een volwassen bomen veel groter dan die van jonge bomen. Duurzaam boombeheer kan soms ook betekenen dat je (vervroegd) gaat vervangen om meer diversiteit in soort of leeftijd te krijgen en een structuur continue in stand te houden. Juist door structuren gefaseerd aan te pakken voorkom je dat een ingreep, nu en in de toekomst, een te grote impact heeft. Soms is het dan noodzakelijk om bomen die eigenlijk nog goed zijn toch al te vervangen.

We voorkomen hinder bij nieuwe projecten
Bij nieuwe projecten kunnen we als gemeente veel hinder voorkomen. Dit doen we door:

- De bomen zo ver als dat mogelijk is van de erfafscheiding en verhardingen te zetten.
- Bij de inrichting te letten op de uiteindelijke boomgrootte, de benodigde groeiplaats in relatie tot de omgeving (juiste boom op de juiste plek).
- Bij de inrichting letten we op de soortkeuze als het gaat om veelvuldig materiaal laten vallen of gevoelig zijn voor plaagdieren. Hierbij wordt altijd de afweging gemaakt of de boom geschikt is in zijn omgeving en de meerwaarde die de boom brengt.

We onderhouden mede om hinder te voorkomen
Planmatig onderhoud draagt eraan bij dat hinder zo veel als mogelijk voorkomen wordt. We controleren onze bomen regelmatig, snoeien ze indien nodig voor de vitaliteit en veiligheid, houden eikenprocessierups in toom en herstellen verhardingsopdruk door wortels.

Men moet zowel de lusten als de lasten van bomen te accepteren
Bomen hebben een aantal natuurlijke verschijnselen die simpelweg geen reden zijn om bomen te kappen of te snoeien, hoe vervelend ze ook ervaren kunnen worden. We hebben het dan over natuurlijke verschijnselen als: blad- en vruchtval, bloesem en stuifmeel dat als rommel wordt ervaren en schaduw door bomen. Dit zijn natuurlijke elementen die iedere boom in meer of mindere mate heeft. Aanwonenden zullen de lusten en lasten van gemeentelijke bomen moeten dragen. Het kappen van bomen vanwege deze redenen is niet acceptabel tenzij de overlast disproportioneel is, vervanging mogelijk is en het bijvoorbeeld juist bijdraagt aan meer diversiteit. Als we wel om normale overlast zouden kappen, zou dit met precedentwerking kunnen leiden tot verdere kaalslag in de gemeente. Hetgeen in onder andere de Europese Natuurherstelverordening verboden is.

Hoe hoger de waarde van de boom, hoe meer de aanwezigheid is gerechtvaardigd
Gemeentelijke en private bomen leveren ecosysteemdiensten voor de hele gemeenschap. Bomen in de openbare ruimte zorgen voor een groene aankleding, structurering en ecosysteemdiensten. Ze zijn daarom zeer waardevol.
We hebben in Meierijstad boomcategorieën, namelijk: monumentaal, waardevol, hoofdgroenstructuur, nevenstructuur, toekomstbomen en overige bomen. Hoe hoger de status van de boom, des te meer bescherming de boom heeft. We vinden dat de beschermde bomen op hoog schaalniveau van belang zijn voor veel inwoners en bezoekers van Meierijstad. Dit maakt het gerechtvaardigd dat de boom er staat, ook als een individuele aanwonende vindt dat hij er

hinder van ondervindt. We zijn terughoudend bij het nemen van maatregelen bij deze bomen. Maar dat neemt niet weg dat onze overige bomen ook behoedzaam behandeld worden.

6.2 Behandeling van klachten uit de omgeving

We nemen de klachten van onze inwoners serieus en beoordelen deze deskundig. We beseffen en erkennen dat inwoners overlast kunnen ervaren van onze bomen en onderzoeken de mogelijkheden om dit te voorkomen en op te lossen binnen onze beleidsuitgangspunten.

We kappen geen bomen omwille van overlast

Bomen worden met een doel geplant en er wordt doelgericht in geïnvesteerd. Bomen hebben functies als verfraaiing, weggeleiding of karakterisering van de wijk. Daarnaast zijn ze met hun ecosysteemdiensten van steeds groter belang voor het veranderende klimaat. Een boom kan als hij ouder wordt ook meer overlast geven. Juist dan hebben we er veel in geïnvesteerd en juist dan begint de boom zijn waarde te vervullen.

Overlast is een subjectief begrip. De een vindt een boom vervelend vanwege zijn schaduwwerking op het huis, terwijl de ander blij is met de verkoelende werking in hete zomers. De een waardeert bloesem, blad en vruchten als beleving van de seizoenen, de ander ziet rommel. Juist omdat dit subjectief is, kunnen wij als gemeente dit niet zien als een reden om bomen te kappen. We zijn er als gemeente om het algemeen belang te dienen.

Als we meegaan in de subjectieve vormen van overlast en bomen daarvoor gaan kappen, doen we aan:

- kapitaalsvernietiging door een jarenlange investering teniet te doen;
- waarde vernietiging door de functie, beeld en ecosysteemdiensten van de boom weg te nemen;
- de belangen van andere inwoners tekort die de positieve kanten van bomen waarderen.

Bomen zijn van maatschappelijk belang. Wij vinden het redelijk dat inwoners zowel de lusten als lasten van bomen hiervoor moeten accepteren.

Afweging overlast

We maken in de beoordeling van de overlast onderscheid tussen de verschillende boomcategorieën. We vinden dat de met de Groene kaart beschermde bomen en houtopstanden van een dermate groot belang zijn dat een individu daar meer overlast van moet accepteren dan van overige bomen. Dat neemt niet weg dat we de overige bomen ook van groot belang achten.

Wanneer er overlast wordt ervaren wordt de locatie en situatie beoordeeld. We kijken of we de overlast op kunnen lossen, of kunnen beperken. Er zijn twee opties mogelijk:

- de overlast is oplosbaar of te beperken binnen onze mogelijkheden;
- de overlast is niet oplosbaar en niet te beperken binnen onze mogelijkheden.

Oplosbare overlast is overlast die we binnen de gestelde beleidsuitgangspunten en met onze reguliere beheeringrepen kunnen verhelpen of verminderen. Bijvoorbeeld het snoeien van overhangende takken en het bestrijden van eikenprocessierups.

Als uiterste optie kan het verwijderen/vervangen van bomen een manier zijn om de overlast op te lossen. Dit is mogelijk bij situaties waar:

- de boom in de aftakelingsfase zit en het handhaven van de boom niet langer verantwoord is;
- het beperken van de overlast veel repeterende en dure maatregelen kost die niet in verhouding staat tot de handhaving van de boom;
- de boom geen nadere bescherming toegekend heeft gekregen middels de Groene Kaart;
- de vervanging of verwijdering leidt tot een meer duurzaam resultaat en/of waarde vermeerdering op meerdere fronten;
- de boom die overlast geeft een onderdeel is van een boomgroep of grotere robuuste houtopstanden waarbij het verwijderen van de individuele boom slechts een beperkte impact heeft op de structuur als geheel;

We hebben het over niet oplosbare overlast wanneer er een impasse ontstaat tussen het algemeen belang van het behouden van de boom en de inwoner die overlast ervaart. Dit zijn situaties waarin de gemeente de bomen het behouden waard vindt, constateert dat deze een goede levensverwachting hebben en die dus niet verwijderd zullen worden vanwege overlast. We hebben dan goede redenen om de bomen te behouden, maar toch zal dit voor een inwoner kunnen overkomen als onacceptabel. We kunnen als gemeente dan de overlast niet oplossen.

Disproportioneel grote overlast is een reden voor nadere overweging

We zijn ons ervan bewust dat bomen in sommige gevallen overlast kunnen veroorzaken, die het leefgenot van inwoners en de kwaliteit van de leefomgeving negatief beïnvloedt.
In deze gevallen maken we een zorgvuldige afweging tussen de ervaren overlast en de ecologische, ruimtelijke en maatschappelijke waarde van de boom. We streven hierbij naar een eenduidige en transparante werkwijze, waarbij we in alle gevallen dezelfde beoordelingssystematiek hanteren.

De beoordeling is gebaseerd op een gestructureerd beoordelingskader waarin zowel objectieve gegevens als meer kwalitatieve aspecten worden meegenomen. Hierbij werken we met vaste beoordelingscriteria die zijn onderverdeeld in de thema's boomwaarde, overlast en contextuele factoren. Deze criteria waarderen we op een 5-punts schaal.

De beoordeling vindt plaats in twee stappen:

1. **Scoring per beoordelingsaspect**
   Per criterium wordt de situatie beoordeeld op basis van objectieve gegevens en een gestructureerde rubric (vijfpuntsschaal). Hiermee worden ook moeilijk kwantificeerbare aspecten op een zo uniform mogelijke wijze beoordeeld.
2. **Integrale afweging via multi-criteria analyse (MCA)**
   De scores worden vervolgens gewogen in een multi-criteria analyse, waarbij de verschillende aspecten een vooraf vastgestelde weging krijgen. Deze weging is gebaseerd op de beleidsdoelen uit het bomenbeleid.

Op basis van deze systematiek wordt bepaald of er sprake is van disproportionele overlast. Indien dit het geval is, volgt een nadere integrale afweging over de meest passende maatregel, waarbij behoud van de kwaliteit van de leefomgeving en de waarde van de boom centraal staan.
De gemeente blijft te allen tijde verantwoordelijk voor de interpretatie en toepassing van de beoordelingssystematiek.

Het beoordelingskader is opgenomen als bijlage 9 bij het Bomenbeleid en maakt daarmee onderdeel uit van het vastgestelde Bomenbeleid. Het beoordelingskader is een dynamisch document. De gemeente kan de beoordelingscriteria, scoringsmethodiek en technische uitwerking actualiseren op basis van praktijkervaring, nieuwe inzichten en beleidsontwikkeling, binnen de kaders van het vastgestelde Bomenbeleid.

Precedentwerking

Het kappen van bomen moet niet leiden tot een precedentwerking voor de rest van onze bomen. Iedere situatie is uniek en wordt apart behandeld. Als na uitvoerige beoordeling is besloten om in een bepaalde situatie bomen te kappen, betekent dit niet dat elke volgende klacht met gelijkenis dezelfde uitkomst zal hebben. Iedere situatie wordt apart afgewogen, beoordeeld en behandeld.

7. Beheer en onderhoud

In gemeente Meierijstad gelden voor het boombeheer twee belangrijke uitgangspunten: veiligheid en de waarde die de boom vervult. De veiligheid van bomen en de omgeving, zoals de doorrijhoogte van de weg, moet altijd geborgd zijn. Hiervoor hanteren we planmatig boombeheer. Het beheren van bomen is een cyclisch proces waarin controleren en het uitvoeren van maatregelen de basis is.

7.1 Veiligheid

Iedere boomeigenaar heeft zorgplicht voor haar bomen. Dat houdt in dat de eigenaar van een boom de noodzakelijke zorg redelijkerwijs voor de boom moet uitvoeren met als doel veiligheid. De zorgplicht wordt vooral ingevuld door te inspecteren en snoeien. In Meierijstad hebben we ervoor gekozen om planmatig beheer en onderhoud op onze bomen uit te voeren.

Planmatig beheer en onderhoud

De basis van planmatig beheer en onderhoud is regelmatig inspecteren en op basis daarvan maatregelen uitvoeren. We hanteren hiervoor een cyclus van drie jaar, waarin we de bomen minimaal een keer per drie jaar inspecteren.
Op basis van deze inspectie voeren we maatregelen uit. Dat kan snoei zijn, maar ook vellen, nader onderzoeken of een verhoogde inspectiefrequentie hanteren. Het kan ook zijn dat er geen vervolgmaatregelen nodig zijn, dan is de boom in orde en wordt hij na drie jaar opnieuw gecontroleerd. Het programma van planmatig beheer en onderhoud ziet er als volgt uit:

	Gebied 1	**Gebied 2**	**Gebied 3**
Jaar 1	Inspectie bomen & advisering maatregelen	Geen werkzaamheden	Uitvoering van maatregelen
Jaar 2	Uitvoering van maatregelen	Inspectie bomen & advisering maatregelen	Geen werkzaamheden
Jaar 3	Geen werkzaamheden	Uitvoering van maatregelen	Inspectie bomen & advisering maatregelen

Op deze manier komen we in ieder geval een keer per drie jaar bij onze bomen en kunnen we op basis van deze inspectie maatregelen uitzetten om de veiligheid verder te garanderen. Als er een verhoogd risico uit de inspectie blijkt, kan het zijn dat we direct maatregelen moeten nemen. Deze worden dan in hetzelfde jaar uitgevoerd. De maatregelen zijn bijvoorbeeld onderhoudssnoei, nader onderzoek of begeleidingssnoei. Bij risico- of attentiebomen wordt een andere, intensievere frequentie gehanteerd afhankelijk van de veiligheidsoverwegingen. Dit is per boom verschillend.

Boomvervangingen
We gaan bomen vervangen wanneer ze niet meer gezond zijn, niet te behouden zijn of niet meer veilig zijn. Dit kan op verschillende manieren, afhankelijk van de situatie.

Individuele boomvervanging (herplant)
Dit is de meest voorkomende vorm: een zieke, dode of gevaarlijke boom wordt één-op-één vervangen door een nieuwe boom, meestal op of nabij dezelfde locatie. Gericht op het in stand houden van het bomenbestand.

Groepsgewijze boomvervanging op basis van inspectie (projectmatig)
Als meerdere bomen in een straat of gebied in slechte conditie verkeren of niet functioneren, kunnen we deze als groep vervangen of in fasen (delen). Het gaat dan om grotere ingrepen met een aantal bomen. Gericht op in stand houden van een vitaal bomenbestand.
Bij groepsgewijze vervangingen proberen we altijd mee te koppelen met andere beleidsdisciplines om integraal op te trekken. In dat geval kan naast het riool ook kabels en leidingen, verharding of riolering vervangen worden.

Soms is behoud van de structuur aanleiding om vroegtijdig een aantal bomen in een structuur te vervangen. De diversiteit in leeftijd (en ook soort) binnen een structuur heeft als effect dat de structuur nooit in zijn geheel gelijktijdig vervangen moet worden op grond van het risico op onveiligheid (wat met ouderdom vanzelf vaak komt).

Weg- en/of rioolvervangingen zijn aanleiding om bomen te vervangen (project)
Wanneer bomen nog gezond en veilig zijn, maar er zijn grote ingrepen nodig vanuit andere beleidsdisciplines wordt een afweging gemaakt of bomen kunnen worden behouden. Kunnen we bomen duurzaam handhaven tijdens en na het project? Ja, dan beschermen en integreren we de betreffende bomen in het project. Nee, dan wordt binnen het project afgestemd hoe de bomen vervangen worden. Uitgangspunt hierbij is het kroonvolume en kroonoppervlak te herstellen en de waarde die de boom heeft gehad gelijkwaardig of beter terug te brengen.

Schoon, heel en veilig
Door het beheer houden we de openbare ruimte schoon, heel en veilig. Vallende bladeren en vruchten in natte perioden en door boomwortel opgedrukte tegels kunnen leiden tot onveilige situaties. Met name voor mensen die slecht ter been of slechtziend zijn. We proberen ons beheer zo efficiënt en optimaal mogelijk uit te voeren. Dat wil zeggen dat we blad en vruchten zo snel en efficiënt mogelijk proberen te ruimen wanneer ze gevallen zijn. Zo kunnen we de veiligheid zo goed mogelijk waarborgen. Echter, kunnen we met een grondgebied zo groot als dat van Meierijstad niet overal er tegelijkertijd zijn als blad valt. We prioriteren dan waar de grootste risico's aanwezig zijn en ruimen op die plekken eerder en vaker op. Er is dus altijd enige overlast te verwachten. Het blad kan vaak ook blijven liggen, omdat het geen onveiligheid veroorzaakt. Voordeel hiervan is dat het zorgt voor een humuslaag die bijdraagt aan een gezond bodemleven, betere vochthuishouding en meer natuurlijke voeding voor de bomen.

We voorkomen opdrukkende tegels zoveel mogelijk door goede groeiplaatsen in te richten en de juiste soorten te kiezen. In bestaande situaties houden we de overlast van opdrukkende tegels beheersbaar met kleinschalige herstelwerkzaamheden aan de bestrating. Daarnaast kijken we of we de opdruk niet op een andere manier weg kunnen nemen. Dit is meer gedetailleerd omschreven in bijlage 4: standpunten en oplossingsrichtingen bij veelvoorkomende overlastmeldingen.

7.2 Eco-bomen

Eco-bomen zijn dode of sterk verzwakte bomen waarvan de kroon grotendeels of helemaal wordt verwijderd, maar de stam bewust blijft staan. Deze stammen bieden ecologische waarde als leefgebied voor vogels, insecten, vleermuizen

en schimmels. Ze dragen bij aan de biodiversiteit, vooral in parken, bosranden of ecologische zones op plekken waar de veiligheid in het geding is.

Bij de afweging om een boom als eco-boom te behouden, spelen factoren zoals locatie, veiligheid, en landschappelijke inpassing een rol. In woonstraten of drukbezochte plekken wordt hier vaak van afgezien, terwijl in natuurlijke of extensief beheerde gebieden deze vorm van boombeheer juist actief wordt toegepast. Eco-bomen vormen een brug tussen veiligheid en ecologische verrijking. Bij alle te rooien bomen maken we de afweging of deze nog jaren kan functioneren binnen de openbare ruimte als eco-boom.

7.3 Ziekte- en plaagbeheer

Ziektes en plagen zijn een natuurlijk verschijnsel. Dat bomen aangetast raken is een risico maar hangt af van de agressiviteit van de plaag, vitaliteit van de boom en omgevingsfactoren als slechte groeiplaatsen. Ziektes en plagen kunnen leiden tot gevaar vanwege een verminderde conditie, kunnen een ontsierend effect hebben of leiden tot overlast zoals eikenprocessierups.

Preventie

Onder het mom van ‘voorkomen is beter dan genezen’ is preventie beter dan bestrijding. Preventie is gericht op de groeiplaats en diversiteit.

Een groeiplaats moet zo optimaal mogelijk ingericht worden. De gedachte hierachter is: wanneer een boom gezond en vitaal is, is deze beter in staat om zich te verweren tegen ziekten en plagen. Hierbij is de inrichting van de groeiplaats ook van invloed op de natuurlijke afweer van plagen. Door bijvoorbeeld kruidenrijk gras onder bomen in te zaaien of liever nog van nature te laten ontstaan door minder intensief te maaien, creëer je een leefgebiedje waarin insecten goed gedijen. Die insecten verzorgen een gedeelte van een natuurlijke vorm van bestrijding van plagen.

Bij diversiteit gaat het over twee aspecten.

1. een divers boombestand, met veel verschillende boomsoorten is meer resistent tegen ziekten en plagen;
2. genetische diversiteit binnen een boomsoort. Dit houdt in dat er vooral gebruik moet worden gemaakt van zaailingen (deze zijn altijd verschillend van elkaar) en van lokaal plantmateriaal.

Beheersing van ziekten en plagen

Om ziektes en plagen in toom te houden, voeren we hier waar mogelijk en noodzakelijk beheer op uit. In het vervolg van dit hoofdstuk wordt per ziekte of plaag (meest voorkomende) beschreven wat de risico’ zijn, welke symptomen erbij horen, of bestrijding mogelijk is en hoe dat wordt uitgevoerd. Deze lijst is niet limitatief.

Ziekte	Risico en schade	Symptomen	Bestrijding
Kastanjebloedings-ziekte (kastanjes)	Aantasting waardoor conditie verminderd en boom kan afsterven / stam kan scheuren	‘bloedende’ boom en scheuren in de stam	Monitoring, bij onveilige situaties kappen boom
Essentaksterfte (essen)	Conditie boom wordt verzwakt en uiteindelijk afsterving boom	Verwelkt blad, donkere stamverkleuring, afsterven jonge scheuten, verwondingen oude takken	Monitoring, bij onveilige situaties kappen boom
Massaria (platanen)	Takbreuk bij volwassen platanen door afsterven takken	Violetverkleuring afgestorven bast, bovenzijde van de tak	Bij constatering ziekte, steekproef doen, bij infectiedruk >10%, intensievere controle doen en maatregelen uitvoeren
Iepziekte (iepen)	Afsterven boom	Vroege herfst, stipsgewijze verkleuring houtvaten	Bij constatering, boom verwijderen
Roetschors-schimmel	Afsterven boom	Bastaantasting met vlekken en slijmafscheiding. Bladeren verwelken en afsterving kroon.	Geen bestrijding bekend. Zeer behoedzaam mee omgaan vanwege mogelijke luchtwegklachten bij werkenden.

Plagen	Risico en schade	Symptomen	Bestrijding/maatregelen
Kastanje-mineermot	Groeistagnatie, verminderde vitaliteit	Vroege herfstsymptomen, blaasjes op het blad, lichte langwerpige vlekken	Blad verwijderen in de herfst
Bladluis	Honingdauw, plak op auto's, bestrating en meubilair	Luizen op blad of takken, honingdauw	Geen bestrijding i.v.m. natuurlijk verschijnsel
Wilgenhoutrups	Groeistagnatie en breukgevoeligheid	Ovale openingen in de stam of snoeiwond en plantensap dat naar buiten treedt	Niet de stamvoet beschadigen bij maaien (een bufferzone laten)
Eikenprocessie-rups	Brandharen, jeuk, irritatie huid, ontstoken ogen, loopneus	Rupsen in processie, nesten onderaan de stam of in de oksel	Werken volgens de meeste actuele leidraad EPR

7.4 Eikenprocessierups

Wij werken al jaren conform de meeste actuele leidraad EPR voor ons bestrijdingsplan. Omdat de EPR-problematiek verschilt per jaar vergt het maatwerk en passen we de bestrijding jaarlijks aan op de voorspelde plaagdruk en ervaring voorgaande jaren. Het bestrijdingsplan geeft richting aan de prioritering, uitvoering, communicatie en het aspect biodiversiteit en volgt de onderstaande stappen.

Stap 1: Risico inventarisatie
We inventariseren de locaties van onze eiken, de aanwezigheid van mensen en (landbouw)dieren en we inventariseren hoe groot de verwachte plaagdruk is.

Stap 2 Monitoring en registratie
We monitoren de aanwezigheid en voorspelde aanwezigheid van EPR met feromoonvallen, meldingen van afgelopen jaren, de registratie van onze bestrijding en controles.
Met al deze gegevens hebben we een goed beeld over de bestrijding van afgelopen jaar. We weten wat er goed ging, wat is minder goed ging, waar de hotspots zitten en waar we extra aandacht aan moeten besteden. Op basis hiervan stellen we ons bestrijdingsplan op.

Stap 3 Bestrijding
Omdat de EPR een gezondheidsrisico met zich meebrengt, bestrijden we ze in veel gevallen. We kiezen voor preventieve en curatieve bestrijding waar voor- en nadelen aan zitten.
Preventieve bestrijding: We bestrijden de EPR hierbij voordat er brandharen zijn en dit is een kosteneffectieve methode. Echter zorgt dit wel voor een slechte ecologische balans en kan maar in een korte periode in het jaar.
Curatieve bestrijding: We bestrijden hierbij de EPR nadat er brandharen zijn. Dit is een arbeidsintensievere methode, en daarmee duurder. Curatieve bestrijding kan altijd, is reactief, en beter voor de ecologische balans.
We stellen met de bovenstaande informatie jaarlijks het beheerplan op. Met het opstellen van het beheerplan evalueren we tevens de bestrijding van het jaar daarvoor. Dit is volgens de beheercyclus plan-do-check-act.

Verminderen plaagdruk zonder bestrijding
Zonder actief te bestrijden gaan we nog twee maatregelen gefaseerd uitvoeren om de plaagdruk te verlagen.

1. Het verminderen van het aantal eiken

In Meierijstad is meer dan 35% eik. Het is een landschapseigen ecologisch waardevolle boomsoort die vanuit het verleden altijd al aanwezig. We kiezen in Meierijstad voor een passieve manier om het percentage eiken geleidelijk te verlagen. De eiken die zijn omgewaaid, dood zijn gegaan of weg moeten vanwege ongezondheid of renovaties niet zomaar worden vervangen door nieuwe eiken. We gaan goed kijken naar de locatie en beslissen op basis daarvan welke boomsoort terug moet komen. Hiermee vergroten we de diversiteit van ons bomenbestand.

2. Het stimuleren van natuurlijke vijanden

We gaan betere condities scheppen voor de natuurlijke vijanden van de EPR zoals de sluipwesp en mezen.
Dit doen we met een extensiever maaibeleid voor onze grasvelden, bermen en sloten waar dit mogelijk is en zelfs mogelijke verruiging zodat struweel ontstaat. Deze extensivering zorgt voor meer diversiteit.

Kennisontwikkeling EPR

We houden onze kennis over bestrijding en beheersing op peil door naar landelijke, provinciale en regionale bijeenkomsten over de EPR te gaan en met onze collega's van buurgemeenten te spreken over de beste methodes. Daarnaast houden we onze aanpak op peil door jaarlijks de meest recente leidraad EPR te raadplegen en onze bestrijding bij te sturen. (Kenniscentrum Eikenprocessierups, 2019)

8. Participatie bij bomen

We vinden het belangrijk dat inwoners kunnen meepraten en meebeslissen over hun openbare ruimte en dus ook over bomen. Daarom betrekken we onze inwoners bij keuzes over gemeentelijke bomen. We hanteren hiervoor de Participatienota van Gemeente Meierijstad als uitgangspunt en het is situatieafhankelijk hoe dit vorm krijgt.

Participatie bij nieuwe aanplant in projecten

We willen dat inwoners betrokken worden bij de planvorming in de openbare ruimte. Dit zorgt voor meer draagvlak en het voorkomen van hinder in de toekomst. Wanneer nieuwbouwprojecten of renovaties met bomen plaats gaan vinden willen we dat de bewoners van de directe omgeving mee kunnen denken over de inrichting.

Er wordt in dit soort projecten gewerkt met randvoorwaarden vanuit de gemeente. Hiermee wordt voorkomen dat er helemaal geen bomen in de straat komen, of dat we de verkeerde boom op de verkeerde plek krijgen. We geven als gemeente dus sturing aan dit soort projecten door een minimumeis neer te leggen en een sortimentskeuze voor te leggen. De gemeente heeft de maatschappelijke verantwoordelijkheid om voor groen in de straat te zorgen en heeft de kennis in huis om de juiste bomen te kiezen. Participatie mag dan ook niet leiden tot een verkeerde inrichting in de openbare ruimte wat leidt tot problemen in de toekomst.

De minimumeis is afhankelijk per project. De ene locatie biedt nou eenmaal meer mogelijkheden dan de andere locatie. Ditzelfde geldt voor het voorleggen van een sortimentskeuze. Dit wordt door Meierijstad aan de voorkant afgewogen en toelicht bij het participatiemoment/ bewonersavond. Zo kunnen we garanderen dat we de burger betrekken in hun openbare ruimte, maar ook voldoende groen met de juiste bomen houden.

Communicatie rondom bomen

Communicatie is een belangrijk punt rondom bomen en het beheren van de openbare ruimte. Met goede communicatie over bomen, boombeheer, projecten en de waarde van bomen kunnen we als gemeente veel winnen en verbeteren. Wanneer de communicatie verbeterd wordt, ontstaat er meer begrip en draagvlak voor de gemaakte keuzes. Ook biedt het uitstekende mogelijkheden om te laten zien waar we allemaal mee bezig zijn als gemeente.

We gaan jaarlijks communiceren over terugkerende zaken van onderhoud. Voorbeelden hiervan zijn: het inspectie- en snoeiprogramma voor dat jaar, bestrijdingsprogramma eikenprocessierups, waar en waarom bomen gerooid worden, wanneer de veegrondes plaatsvinden en wanneer de bladkorven komen.

Gericht op specifieke locaties en situaties waarvan we weten dat bijvoorbeeld meer overlast wordt ervaren, gaan we nog beter informeren over de gemaakte keuzes. Het is daarbij van belang dat we een duidelijke argumentatie hebben, goed motiveren en duidelijk zijn in de afweging.

De waarde en voordelen van bomen meer uitdragen

Het is belangrijk om de waarde van bomen beter te belichten en mensen bewust te maken daarvan. Door het delen van positieve berichten over bomen benadrukken we de meerwaarde van bomen. Een aantal voorbeelden van deze goed-nieuws berichten zijn:

- tijdens een hittegolf de “coolspots” die er zijn dankzij bomen en groen delen;
- een bord plaatsen bij een grote solitaire boom met daarbij de tekst: ‘’ik verminder wateroverlast doordat ik 40.000 emmers regenwater afvang per jaar’’ of ‘’In mijn schaduw is het tot 7 graden Celsius koeler dan in de zon’’;
- bij projecten communiceren over de specifieke waarden van groen op die plek.

9. Uitvoering en financiën

Om de doelen van dit beleid te verwezenlijken zijn er een aantal acties voorgesteld aanvullend op de bestaande maatregelen en werkwijze. In deze actualisatie van het bomenbeleid zijn de oorspronkelijke acties uit het vastgestelde beleid overgenomen. Per actie is een update opgenomen van de huidige status, waarbij wordt aangegeven welke acties zijn uitgevoerd, welke nog in uitvoering zijn en welke acties zijn aangepast of komen te vervallen door gewijzigde inzichten of ontwikkelingen. Op deze manier blijft inzichtelijk welke voortgang is geboekt en welke aandachtspunten nog openstaan voor de komende beleidsperiode.

Groene kaart actualiseren en verbreden

Om goed inzicht te verkrijgen in de hoofd- en wijkgroenstructuren en monumentale en waardevolle houtopstanden is de Groene Kaart opgesteld. De Groene Kaart vormt samen met het Bomenbeleid en de Bomenverordening het beschermingsregime voor bomen en houtopstanden in Meierijstad. Houtopstanden die op de Groene Kaart zijn opgenomen, zijn beschermd en voor het kappen hiervan moet een omgevingsvergunning worden aangevraagd.

De Groene Kaart is inmiddels volgens het voorgestelde proces opgesteld, vastgesteld en in gebruik genomen. Hierbij zijn de bestaande groenstructuren en beschermde bomen uit de voormalige gemeenten beoordeeld aan de hand van de nieuwe criteria. Daarnaast zijn aangedragen houtopstanden vanuit stakeholders meegenomen in de inventarisatie en beoordeling.

De komende periode actualiseren we de Groene Kaart. Deze actualisatie pakken we op in samenhang met de aanpassing van de Bomenverordening en de integratie van de regels rondom bomen en houtopstanden in het Omgevingsplan. Hierbij kijken we opnieuw naar de beschermingscriteria en de wijze waarop deze aansluiten bij de huidige beleidsdoelstellingen en wettelijke kaders.

Status: afgerond. Actualisatie volgt in samenhang met de herziening van de Bomenverordening en de overgang naar het Omgevingsplan.

Vergroenen van Meierijstad

We willen onze kernen vergroenen waar mogelijk, met kwaliteit boven kwantiteit. Daarbij kijken we niet alleen naar bomen, maar naar de totale groenstructuur. We zetten in op verschillende vormen van groen, zoals besdragende heesters, struweel, bossen, bloemrijke graslanden en plantsoenen. Hiermee dragen we bij aan biodiversiteit, klimaatadaptatie en een aantrekkelijke leefomgeving.

De vergroening van onze kernen is steeds meer onderdeel geworden van onze reguliere werkzaamheden. Bij nieuwe ontwikkelingen en geplande (renovatie)projecten nemen we vergroening mee als uitgangspunt. Daarnaast hebben we concrete stappen gezet via onder andere project Grote Oogst, de deelname aan Tegelwippen en het realiseren van groene parkeerplaatsen. Hiermee werken we stap voor stap aan meer groen en een betere kwaliteit van de leefomgeving.

Om de ontwikkeling van de hoeveelheid groen te kunnen volgen, hebben we in 2023 een boomkronenkaart aangeschaft. Deze kaart geeft inzicht in de huidige boomkroonbedekking en gebruiken we als nulmeting om veranderingen in de tijd te kunnen monitoren. Daarnaast volgen we de landelijke ontwikkelingen rondom de Natuurherstelverordening (NHV), waarin wordt gewerkt aan een eenduidige methodiek voor het meten van boomkroonoppervlak. Wanneer deze methodiek beschikbaar is, bekijken we hoe we deze kunnen toepassen binnen Meierijstad.

Status: continu proces

Groenpercentage in nieuwe ontwikkelingen

We zien dat klimaatverandering steeds meer invloed heeft op onze leefomgeving. Hogere temperaturen, langere perioden van droogte en hevigere neerslag zorgen voor nieuwe uitdagingen in de inrichting van onze openbare ruimte. Vergroening helpt om deze effecten te verminderen. Meer groen zorgt voor meer mogelijkheden voor waterinfiltratie, draagt bij aan verkoeling in de bebouwde omgeving, verbetert de luchtkwaliteit en versterkt de biodiversiteit.

Daarom vinden we het belangrijk dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen voldoende ruimte bieden voor kwalitatief hoogwaardig en robuust groen. Een passend aandeel groen in ontwikkelingen draagt bij aan een toekomstbestendige en klimaatadaptieve leefomgeving.

De ontwikkelingen rondom groennormen volgen elkaar op landelijk niveau snel op. Voorbeelden hiervan zijn de 3-30-300-regel en de ontwikkeling van de Nationale Bomennorm door het Norminstituut Bomen. We volgen deze ontwikkelingen actief en onderzoeken welke uitgangspunten passend en haalbaar zijn voor Meierijstad. Hierbij kijken we niet alleen naar het percentage groen, maar ook naar de kwaliteit, spreiding en functie van het groen.

Het uitgangspunt is dat iedere nieuwe ontwikkeling een passende groennorm krijgt die aansluit bij de locatie en de ambities voor klimaatadaptatie, biodiversiteit en leefbaarheid. Deze uitgangspunten werken we verder uit en nemen we op in de Leidraad Inrichting Openbare Ruimte (LIOR), zodat ze structureel worden toegepast bij nieuwe ontwikkelingen.

Status: continu proces

Renovatiebudget

We hebben als gemeente regelmatig te maken met bomen die in het verleden zijn aangeplant, maar waarvan de inrichting of locatie niet meer aansluit bij de huidige inzichten en wensen. Deze bomen zijn inmiddels volwassen geworden en kunnen in sommige situaties leiden tot structurele overlast, hoge beheerkosten of schade aan de openbare ruimte, bijvoorbeeld door wortelopdruk of problemen met verhardingen en riolering.

Wanneer uit een zorgvuldige afweging blijkt dat maatregelen zoals groeiplaatsverbetering, het vrijzetten van bomen of snoei onvoldoende effect hebben, kan boomrenovatie een passende oplossing zijn. Hierbij kijken we integraal naar de situatie en maken we samen met betrokken disciplines zoals groen, water, wegen en verkeer een afweging. Ook de input vanuit de omgeving en buurtadviseurs nemen we hierin mee.

Met boomrenovaties willen we meerdere doelen bereiken:

- het verbeteren van de leefkwaliteit voor inwoners door overlastsituaties duurzaam op te lossen;
- het toekomstbestendig inrichten van de openbare ruimte met passende bomen op de juiste plek;
- het verminderen van structurele beheerkosten en herstelwerkzaamheden;
- het behouden en versterken van de groene kwaliteit van onze gemeente.

Het uitgangspunt blijft dat we renovaties zoveel mogelijk integraal uitvoeren, bijvoorbeeld in combinatie met werkzaamheden aan wegen, riolering of andere ontwikkelingen in de openbare ruimte. Hiermee voorkomen we dat werkzaamheden los van elkaar plaatsvinden en kunnen we de openbare ruimte duurzaam opnieuw inrichten.

Status: lopend

Voor een aantal jaarschijven is incidenteel een krediet van € 100.000 beschikbaar gesteld voor boomrenovaties. Met deze middelen hebben we verschillende renovatiewerken uitgevoerd. Inmiddels is het renovatiebudget structureel opgenomen binnen de exploitatie groen, waardoor kleinere verbeteringen sneller kunnen worden opgepakt. Het uitgangspunt blijft om grotere renovaties integraal en projectmatig aan te pakken.

Naast de renovatieopgave hebben we de afgelopen jaren aanvullend geïnvesteerd in de uitbreiding van het bomenareaal en het herstel van droogteschade.

Transparant waarderingsmodel overlast en boomwaarde toepassen en verfijnen

We willen op een transparante en eenduidige manier afwegen wanneer ervaren overlast zwaarder weegt dan de waarde van een boom. In het oorspronkelijke bomenbeleid is daarom de ontwikkeling van een waarderingsmodel voor overlast en boomwaarde opgenomen. Een volledig objectief waarderingsmodel blijkt echter niet mogelijk, omdat zowel de ervaren overlast als de waarde van een boom deels afhankelijk zijn van persoonlijke en maatschappelijke beleving.

Om toch tot een zorgvuldige en consistente beoordeling te komen, hebben we een beoordelingskader opgesteld. Dit kader helpt ons om situaties waarin sprake is van ernstige overlast op een gestructureerde manier te beoordelen en de belangen van de inwoner, de boom en de leefomgeving integraal tegen elkaar af te wegen.

In het beoordelingskader nemen we zowel objectieve gegevens als kwalitatieve aspecten mee. De beoordelingscriteria zijn verdeeld over de thema's boomwaarde, overlast en contextuele factoren. Deze criteria worden beoordeeld aan de hand van een vijfpuntsschaal. Vervolgens worden de scores integraal afgewogen via een multi-criteria analyse (MCA), waarbij de verschillende aspecten worden gewogen op basis van de uitgangspunten uit het bomenbeleid.

Met deze werkwijze bepalen we of sprake is van disproportionele overlast en of een nadere afweging over mogelijke maatregelen nodig is. Hierbij staat het behoud van de kwaliteit van de leefomgeving en de waarde van de boom centraal. De gemeente blijft verantwoordelijk voor de interpretatie en toepassing van het beoordelingskader.

Status: afgerond en geborgd in het herijkte beleid

Instandhouding monumentale houtopstanden van particulieren

Monumentale houtopstanden vertegenwoordigen een grote waarde voor Meierijstad. Het zijn bomen met allure, een herkenbaar onderdeel van het landschap en de leefomgeving en vaak verbonden aan een bijzondere geschiedenis of verhaal. Het behoud van deze bomen en het waarborgen van hun gezondheid en veiligheid blijft daarom een belangrijk uitgangspunt binnen het bomenbeleid.

In het oorspronkelijke bomenbeleid is voorgesteld om particuliere eigenaren van monumentale houtopstanden te ondersteunen door als gemeente inspecties en snoeimaatregelen te organiseren tegen een redelijke eigen bijdrage. Hiermee wilden we het onderhoud van monumentale bomen toegankelijker maken en meer grip krijgen op de instandhouding van deze waardevolle bomen.

Bij de verdere uitwerking is gebleken dat een onderhouds- of subsidieregeling voor alle particuliere monumentale bomen niet haalbaar is. Op de Groene Kaart zijn circa 1.350 individueel beschermde bomen opgenomen die geen eigendom zijn van de gemeente. Het structureel organiseren en financieren van onderhoud voor al deze bomen is zowel praktisch als financieel niet realistisch.

We blijven het belang van particuliere monumentale bomen onderschrijven. De bescherming via de Groene Kaart en de Bomenverordening biedt voldoende basis om deze bomen te behouden. Daarom stellen we geen nieuwe onderhouds- of subsidieregeling voor particuliere monumentale bomen in.

Voor 19 particuliere monumentale bomen zijn nog bestaande overeenkomsten vanuit de voormalige gemeente Veghel van kracht waarin afspraken zijn gemaakt over controle en onderhoud. Omdat deze overeenkomsten beperkt zijn gebleven tot 19 bomen, konden de hiermee gemoeide kosten binnen de bestaande exploitatiebudgetten worden opgevangen. Vanuit het principe van gelijke behandeling voeren we voor deze bomen nog eenmaal een controle en onderhoudsbeurt uit. Daarna beëindigen we ook deze bestaande regeling. Hierdoor ontstaan geen structurele financiële verplichtingen voor de gemeente.

Status: afgerond en aangepast

Pootrecht

De werkwijze en uitgangspunten rondom pootrecht zijn opgenomen in het herijkte beleid onder 'cultuurhistorische waarden' in hoofdstuk 2 Uitgangspunten.

Status: afgerond en geborgd in het herijkte beleid

I-tree proeven

In het kader van het project Grote Oogst is een I-tree onderzoek uitgevoerd op bedrijventerrein De Dubbelen. Het onderzoek heeft inzicht gegeven in de ecosysteemdiensten van het aanwezige bomenbestand, zoals de bijdrage aan klimaatadaptatie en leefkwaliteit. De relatief hoge kosten van het onderzoek en de beperkte toepasbaarheid van de resultaten voor andere locaties hebben er echter toe geleid dat verdere toepassing van I-tree binnen de gemeente niet is doorgezet.

Het inzichtelijk maken van de waarde van bomen blijft wel een belangrijk aandachtspunt. Bomen leveren een bijdrage aan klimaatadaptatie, biodiversiteit, gezondheid en de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving. Om deze baten beter mee te kunnen nemen in beleidskeuzes en investeringsbeslissingen, wordt gekeken naar nieuwe methodieken die beter aansluiten bij de gemeentelijke praktijk.

Een veelbelovende ontwikkeling is de EuroTrees-methodiek van het Norminstituut Bomen, waarbij de gemeente als licentiehouder is aangesloten. Deze methodiek maakt het mogelijk om de financiële waarde van bomen op een uniforme en praktische manier inzichtelijk te maken. De waarde wordt hierbij gekoppeld aan het boomkroonvolume, waardoor de methode eenvoudiger toepasbaar is dan uitgebreide berekeningen met I-tree.

Status: afgerond

Communicatie rondom bomen

Communicatie over het belang van bomen, boombeheer en keuzes in de openbare ruimte blijft een belangrijk aandachtspunt. Goede communicatie draagt bij aan begrip en draagvlak voor beheermaatregelen, ruimtelijke ontwikkelingen en de keuzes die de gemeente maakt rondom bomen.

De afgelopen jaren is ingezet op het actief uitdragen van de waarde van bomen, zowel richting inwoners als binnen de gemeentelijke organisatie. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruikgemaakt van bestaande communicatiemiddelen en campagnes. Een voorbeeld hiervan is de bomenposter “Werken rond bomen” en de publiekscampagne “Bomen zijn belangrijk” van het Norminstituut Bomen. Daarnaast besteden we via de gemeentepagina in huis-aan-huisbladen regelmatig aandacht aan bomen, boombeheer en projecten.

Ook bij specifieke projecten en werkzaamheden zetten we communicatie in als belangrijk onderdeel. We stemmen onze communicatie af op de aard en omvang van de werkzaamheden en informeren betrokken inwoners en andere belanghebbenden gericht wanneer dat nodig is. We vinden persoonlijk contact en een duidelijke toelichting op gemaakte keuzes hierbij belangrijk.

De komende jaren blijven we aandacht besteden aan het vergroten van de bewustwording over de waarde van bomen en het belang van goed beheer. We maken hierbij gebruik van bestaande communicatiekanalen en benutten nieuwe mogelijkheden om de maatschappelijke, ecologische en klimaatadaptieve waarde van bomen zichtbaar te maken.

Status: continu proces

Checklist voor omgevingsvergunning voor het kappen van een boom

Om inwoners duidelijkheid te geven over de vraag of voor het kappen van een boom een omgevingsvergunning nodig is, is de Groene Kaart opgesteld en gepubliceerd op de gemeentelijke website. De Groene Kaart geeft per locatie inzicht in de beschermde groenstructuren en bomen. Door op een groenvlak of boom te klikken, kunnen inwoners zien of een vergunning nodig is voor het kappen.

Door deze digitale toepassing is een aparte checklist niet nodig gebleken. De Groene Kaart biedt een directe en actuele manier om inwoners te informeren en draagt bij aan een betere toegankelijkheid van informatie over kapregels en vergunningplicht.

Status: afgerond

Second opinion bij zware overlast

In het beleid is opgenomen dat we zouden onderzoeken of een vorm van second opinion wenselijk en haalbaar is bij complexe situaties rondom bomen, waarbij de leefbaarheid van inwoners sterk onder druk staat. Uit de praktijk blijkt dat het aantal situaties waarin een dergelijke second opinion mogelijk van meerwaarde zou zijn zeer beperkt is.

Daarnaast biedt het bestaande vergunningenstelsel al mogelijkheden voor een onafhankelijke belangenafweging. Bij vergunningplichtige situaties kunnen inwoners gebruikmaken van de reguliere bezwaar- en beroepsprocedure. Hierbij beoordeelt onder andere de Commissie Rechtsbescherming Meierijstad de verschillende belangen en omstandigheden.

Op basis hiervan zien we geen meerwaarde in het ontwikkelen van een aparte procedure voor een second opinion. We blijven complexe situaties zorgvuldig beoordelen en zoeken waar nodig naar passende oplossingen binnen de bestaande processen.

Status: afgerond

10. Geraadpleegde bronnen

Atlas Leefomgeving. (2020). *Stedelijk hitte-eiland effect*. Opgehaald van Altas Leefomgeving Kaart: https://www.atlasleefomgeving.nl/kaarten?config=3ef897de-127f-471a-959b-93b7597de188&gm-x=150000&gm-y=460000&gm-z=3&gm-b=1544180834512,true,1;1578053360170,true,1&activateOnStart=info&deactivateOnStart=layercollection

CROW. (sd). *CROW Kennisbank*. Opgehaald van http://kennisbank.crow.nl/

Erich, F. (sd). *Tree roots under a pavement.*

European Commission. (2019). *The European Green Deal.* Brussel.

Kenniscentrum Eikenprocessierups. (2019). *Leidraad beheersing EPR.* Ministerie van LNV.

KNMI. (2023). *KNMI'23-klimaatscenario's*. Opgehaald van Klimaatscenarios: https://www.knmi.nl/kennis-en-datacentrum/publicatie/knmi-23-klimaatscenario-s-voor-nederland

Lemmers. (sd). *Basisbehoeften van bomen.*

Norminstituut Bomen. (2026, 07 13). *Handboek bomen*. Opgehaald van Norminstituutbomen: https://www.norminstituutbomen.nl/instrumenten/handboek-bomen/

Rijksoverheid. (2026, 07 13). *Nederlandse natuur sneller herstellen*. Opgehaald van Rijksoverheid thema klimaat: https://www.rijksoverheid.nl/themas/klimaat-milieu-en-natuur/natuur-en-biodiversiteit/nederlandse-natuur-sneller-herstellen-natuurherstelverordening

Schwartz, E., & Reijtenbach, A. (2019). *Bomenwerk.* Alphen aan de Rijn: Johan Schot.

Smulders, C. (2018). Vragen bomenbeleid. (J. Willems, Interviewer)

Van Weert, H. (sd). *Bijzonde bomen in Rooi, de Beuk.* MooiRooikrant.

VHG, Stadswerk. (2019). *Scoren met bomen! .*

VNG. (2015). *Overzicht trends en ontwikkelingen.*

Wageningen University & Research. (2018). *Zeven redenen om te investeren in een groene stad*. Opgehaald van Wageningen University & Research: https://www.wur.nl/nl/show-longread/Zeven-redenen-om-te-investeren-in-een-groene-stad.htm

Wit de, V., & Nooteboom, A. (2018). Bomenbeleid Verkeer interview. (J. Willems, Interviewer)